

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри світової політики,
дипломатії та туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна робота бакалавра

**на тему: «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний
та економічний виміри»**

Виконав: студент 4 курсу групи УК41
спеціальності 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Рознатовський Павло Миколайович

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.політ.н., доц. Безрук О.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.політ.н., доц. Дібикова Ю.С.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Доц. Парфіненко А.Ю.

“ _____ ” _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

Рознатовський Павло Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний виміри»

керівник роботи Безрук Олександр Олександрович, к.політ.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від №4001-5/869 від 02.04.2025

2. Строк подання студентом роботи 05.05.2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити: проаналізувати науково-теоретичні підходи до вивчення іноземних інвестицій у міжнародних економічних відносинах, охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження та виявити основні класифікаційні підходи до трактування іноземних інвестицій у міжнародній практиці. У межах дослідження необхідно дослідити еволюцію та особливості інвестиційної політики Китайської Народної Республіки, зокрема її перехід від ролі реципієнта до

одного з провідних глобальних інвесторів. Особливу увагу приділено ініціативі «Пояс і шлях» як стратегічному інструменту просування економічних і політичних інтересів Китаю в Африці, що передбачає широкомасштабну інфраструктурну та фінансову присутність у країнах континенту. Завданням роботи є також з'ясувати геополітичні мотиви інвестиційної активності КНР в Африці, проаналізувати обсяги, структуру та динаміку китайських інвестицій у регіоні, визначити економічні наслідки їхньої присутності, включаючи як позитивні ефекти (розвиток інфраструктури, створення робочих місць, трансфер технологій), так і потенційні ризики (боргова залежність, зростання політичного впливу, неоколоніальні практики). Крім того, робота має на меті оцінити сучасні виклики та перспективи африкансько-китайського партнерства в контексті глобальної конкуренції, політичної багатовекторності Африки та трансформації міжнародної інвестиційної архітектури.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження інвестиційної політики Китаю
2	Розділ 2. Геополітичні та економічні аспекти інвестиційної присутності Китаю в Африці

5. Дата видачі завдання 25.11.2024 р.

Студент

П. М. Рознатовський

підпис

ініціали, прізвище

Керівник роботи

О. О. Безрук

підпис

ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Рознатовський П. М. «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний виміри».

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню геополітичного та економічного вимірів китайських інвестицій в країнах Африканського континенту в контексті трансформації сучасної міжнародної системи. Проаналізовано еволюцію інвестиційної політики Китайської Народної Республіки, зокрема у межах ініціативи «Пояс і шлях», яка стала ключовим інструментом реалізації зовнішньоекономічної стратегії КНР. Розглянуто основні напрями, динаміку та структуру китайських інвестицій в Африці, а також виявлено їхній вплив на розвиток інфраструктури, зайнятість, зовнішню торгівлю та політичні процеси на континенті. Особливу увагу приділено аналізу геополітичних мотивів китайської присутності, потенційним викликам, зокрема борговій залежності та неокolonіальним ризикам, а також оцінено можливі сценарії подальшого розвитку африкансько-китайського партнерства. Визначено перспективи для України в контексті поглиблення співпраці з державами Африки з урахуванням впливу Китаю в регіоні.

Ключові слова: Китай, Африка, іноземні інвестиції, геополітика, ініціатива «Пояс і шлях», міжнародна економіка, регіональна безпека, Китайська Народна Республіка.

ANNOTATION

Roznatovskyi P. M. «Chinese Investments in Africa: Geopolitical and Economic Dimensions».

The bachelor's qualification thesis is dedicated to the study of the geopolitical and economic dimensions of Chinese investments in the countries of the African continent in the context of the transformation of the modern international system. The work analyzes the evolution of the investment policy of the People's Republic of China, particularly within the framework of the Belt and Road Initiative, which has become a key instrument for implementing China's foreign economic strategy. The thesis explores the main directions, dynamics, and structure of Chinese investments in Africa, as well as their impact on infrastructure development, employment, foreign trade, and political processes across the continent. Special attention is given to the analysis of China's geopolitical motives, potential challenges such as debt dependency and neo-colonial risks, and the assessment of possible scenarios for the future development of Africa–China cooperation. The thesis also identifies prospects for Ukraine in the context of deepening cooperation with African countries, taking into account China's growing influence in the region.

Keywords: China, Africa, foreign investment, geopolitics, Belt and Road Initiative, international economy, regional security, People's Republic of China.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ.....	9
1.1. Іноземні інвестиції як чинник розвитку національної економіки: теоретичний аспект.....	9
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	15
1.3. Соціально-економічний профіль та специфіка інвестиційної політики Китаю.....	26
РОЗДІЛ 2. ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИСУТНОСТІ КИТАЮ В АФРИЦІ.....	34
2.1. Стратегія «Пояс і шлях» як інструмент просування китайських інтересів в Африці.....	34
2.2. Геополітичні мотиви інвестиційної експансії Китаю на африканський континент.....	38
2.3. Економічна взаємодія: структура, обсяги та динаміка китайських інвестицій в країнах Африки.....	43
2.4. Вплив китайських інвестицій на економіку країн Африки: наслідки, перспективи та загрози.....	47
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі іноземні інвестиції стали ключовим інструментом глобальної економічної взаємодії та геополітичного впливу. В умовах зростаючої міждержавної конкуренції та трансформації глобального порядку все більше країн активно використовують інвестиційні механізми як засіб реалізації своїх стратегічних інтересів. Особливе місце в цьому контексті посідає Китайська Народна Республіка, яка впродовж останніх десятиліть стрімко нарощує свою економічну та політичну присутність у різних регіонах світу, зокрема в Африці [12].

Африканський континент, який тривалий час сприймався як периферія світової економіки, нині набуває дедалі більшої геоекономічної та геополітичної значущості. Природні ресурси, динамічне демографічне зростання, перспективи ринків збуту та інфраструктурного розвитку приваблюють до Африки як традиційних західних донорів, так і нових глобальних гравців. На цьому тлі Китай виступає не лише як інвестор, але й як ініціатор нових форматів економічної співпраці, що супроводжується просуванням політичних і стратегічних інтересів.

Особливої актуальності набуває аналіз китайських інвестицій в Африці в контексті ініціативи «Пояс і шлях» (BRI), яка стала провідною платформою зовнішньоекономічної експансії Китаю. Водночас активна присутність Китаю на африканському континенті викликає суперечливі оцінки: з одного боку, вона сприяє модернізації інфраструктури, створенню робочих місць та економічному зростанню, з іншого — породжує побоювання щодо новітніх форм залежності та неоколоніалізму.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу економічних і геополітичних аспектів китайської інвестиційної присутності в Африці, оцінки її впливу на регіональний розвиток та глобальну систему міжнародних відносин. Урахування цих

чинників дозволяє глибше зрозуміти механізми сучасного глобального впливу та трансформацію ролі держав у міжнародній економіці.

Проблематика іноземних інвестицій, зокрема китайських, активно досліджується як у зарубіжній, так і в українській науковій літературі. Значний внесок у вивчення цієї теми зробили такі науковці, як Д. Шамбауг, Д. Ларсон, І. Бонгве, Чжан Юн, а також українські дослідники глобалізаційних процесів і міжнародних економічних відносин. Проте багато питань, зокрема щодо довгострокових наслідків китайської інвестиційної експансії в Африці, залишаються дискусійними та потребують подальшого вивчення.

Об'єктом дослідження є іноземні інвестиції як інструмент міжнародної економічної взаємодії в умовах глобалізації.

Предметом дослідження виступають геополітичні та економічні аспекти інвестиційної присутності Китаю в африканських країнах.

Метою роботи є комплексне дослідження китайських інвестицій в Африці з акцентом на їх геополітичні та економічні виміри, виявлення характеру й наслідків такої взаємодії для регіонального та глобального розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- розкрити сутність, класифікацію та роль іноземних інвестицій у національному економічному розвитку;
- проаналізувати теоретичні засади інвестиційної політики Китаю;
- дослідити стратегічну ініціативу «Пояс і шлях» та її значення для Африки;
- з'ясувати геополітичні мотиви китайської інвестиційної активності;
- охарактеризувати обсяги, динаміку та структуру китайських інвестицій в Африці;
- оцінити наслідки китайських інвестицій для африканських країн та міжнародної спільноти;
- проаналізувати виклики і перспективи африкансько-китайського економічного партнерства.

Методологічну основу дипломної роботи становлять принципи системного, комплексного та міждисциплінарного підходів. У процесі дослідження використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція), а також спеціальні методи: порівняльно-історичний, структурно-функціональний, статистичний аналіз, контент-аналіз, геополітичне моделювання.

Наукова новизна роботи полягає в цілісному розгляді китайських інвестицій в Африці крізь призму поєднання геополітичного та економічного підходів, у виявленні особливостей взаємозалежності між Китаєм та африканськими країнами, а також у формулюванні прогнозів щодо можливих сценаріїв подальшого розвитку співпраці.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані в подальших наукових розробках з міжнародної економіки, геополітики, регінознавства, а також у розробці рекомендацій для державних органів та аналітичних центрів щодо формування стратегії взаємодії з Китаєм та країнами Африки.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Робота містить 60 сторінок тексту, 1 рисунок, 2 таблиці. Список джерел включає 49 найменувань літератури, з них 35 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ

1.1. Іноземні інвестиції як чинник розвитку національної економіки: теоретичний аспект

Залучення іноземних інвестицій має великий економічний потенціал, оскільки воно здатне суттєво впливати на розвиток національної економіки через кілька основних каналів [8].

Одним із головних економічних ефектів іноземних інвестицій є зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) країни. Інвестиції, особливо прямі, сприяють створенню нових підприємств або розширенню існуючих, що збільшує загальну виробничу потужність економіки. Зростання ВВП може бути зумовлене збільшенням виробництва товарів і послуг, а також зростанням обсягів експорту. Інвестиції у нові галузі або модернізацію старих секторів можуть призвести до розвитку нових ринків та підвищення конкурентоспроможності національних товарів та послуг на міжнародній арені.

Залучення іноземних інвестицій часто призводить до створення нових робочих місць в країні. Це відбувається, коли інвестори відкривають нові підприємства або модернізують існуючі, що потребує додаткових кадрів для виконання різноманітних функцій. Створення робочих місць є важливим фактором, оскільки це знижує рівень безробіття і забезпечує економічну стабільність, особливо в країнах з високим рівнем безробіття або в регіонах, де зайнятість є обмеженою.

Іноземні інвестиції можуть також стимулювати розвиток суміжних галузей, створюючи робочі місця в таких сферах, як постачання, обслуговування, логістика, фінансові послуги. Наприклад, інвестори, що

відкривають нові заводи, потребують постачальників сировини, матеріалів і комплектуючих, що створює нові робочі місця у відповідних галузях [46].

Іноземні інвестиції часто супроводжуються трансфером технологій, що є ключовим економічним ефектом для країн, які отримують інвестиції. Іноземні інвестори зазвичай привносять нові технології, методи виробництва та інновації, які підвищують загальний технологічний рівень країни. Впровадження нових технологій дозволяє підвищити ефективність виробничих процесів, знижує витрати і забезпечує виробництво більш конкурентоспроможної продукції.

Цей процес має також довгостроковий ефект, оскільки локальні компанії, що співпрацюють з іноземними інвесторами, можуть перенести ці технології та інновації на інші сектори економіки, що допомагає модернізувати всю економічну структуру країни.

Іноземні інвестиції можуть мати значний вплив на розвиток інфраструктури країни. Інвестори часто зацікавлені в розбудові надійної інфраструктури для забезпечення ефективної роботи своїх підприємств, що сприяє розвитку дорожньої, транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури. Розвиток інфраструктури важливий не лише для бізнесу, але й для населення, оскільки покращує якість життя громадян і сприяє загальному економічному зростанню [28].

Наприклад, нові інвестиції можуть включати в себе будівництво нових виробничих потужностей, що, своєю чергою, потребує створення нових транспортних мереж, електричних станцій, водопостачання та інших важливих інфраструктурних об'єктів. Така модернізація інфраструктури стимулює економічний розвиток не тільки в безпосередній близькості від інвестицій, але й на національному рівні.

Залучення іноземного капіталу може позитивно позначитись на зовнішньоекономічній ситуації країни. Іноземні інвестиції сприяють збільшенню експорту, оскільки інвестори часто націлені на відкриття виробництва в країні для подальшого вивезення товарів на міжнародні ринки.

Також це покращує фінансову ситуацію в країні завдяки надходженню іноземної валюти, що допомагає стабілізувати валютний курс та знижує дефіцит платіжного балансу.

Іноземні інвестиції можуть сприяти зміцненню фінансової системи країни, забезпечуючи більше можливостей для зовнішніх запозичень та зниження вартості кредитів завдяки вищій довірі до економіки [2].

Економічні ефекти від залучення іноземного капіталу є багатограними і мають значний вплив на національну економіку. Вони включають не лише прямі вигоди, такі як зростання ВВП, створення робочих місць і розвиток інфраструктури, але й довгострокові позитивні наслідки, зокрема в аспекті технологічного прогресу і покращення зовнішньоекономічної ситуації країни. Таким чином, іноземні інвестиції можуть стати потужним двигуном для розвитку економіки, сприяючи інтеграції країни в глобальні економічні процеси.

Іноземні інвестиції мають не лише економічні, а й значні соціальні та інституційні ефекти, що визначають їхній вплив на розвиток країни. Вони здатні змінювати соціальну структуру, впливати на рівень добробуту населення, сприяти розвитку людського капіталу, а також покращувати інституційне середовище та доброчесність управління. Це, у свою чергу, сприяє загальній стабільності і розвитку суспільства.

Одним із важливих соціальних ефектів залучення іноземних інвестицій є зміцнення соціальної стабільності в країні. Іноземні інвестиції сприяють створенню нових робочих місць, що позитивно впливає на рівень зайнятості та знижує безробіття, особливо в регіонах з високим рівнем соціальної напруженості. Створення робочих місць допомагає забезпечити доходи для широких верств населення, що підвищує рівень соціальної стабільності та знижує ризики виникнення соціальних протестів чи заворушень.

Інвестиції також можуть покращити умови праці та підвищити рівень життя, оскільки іноземні компанії зазвичай застосовують сучасні підходи до

управління персоналом, поліпшують соціальні умови праці та гарантують працівникам належні соціальні пільги [13].

Іноземні інвестиції є потужним чинником розвитку людського капіталу. Багато інвесторів при залученні капіталу в країну сприяють розвитку навчальних програм для працівників, а також створюють можливості для підвищення кваліфікації. Це, в свою чергу, дозволяє покращити професійні навички робочої сили, що є важливим елементом довгострокового розвитку економіки. Трансфер технологій, новітніх управлінських підходів та сучасних стандартів також підвищує загальний рівень освіти та кваліфікації працівників.

Іноземні компанії часто сприяють розвитку галузей освіти, медицини та науки, що може мати позитивний вплив на зростання людського капіталу в країні. Цей ефект не лише підвищує рівень освіти, а й розвиває дослідження та інновації в різних сферах.

Іноземні інвестиції можуть значно вплинути на інституційне середовище країни, сприяючи вдосконаленню її політичних і економічних структур. Залучення міжнародних інвесторів зазвичай вимагає від країни розробки чітких правил і механізмів, що забезпечують правову визначеність та захист інвесторів. Це може призвести до покращення бізнес-клімату, розбудови прозорих і ефективних інститутів, які забезпечують стабільність і передбачуваність ведення бізнесу.

Іноземні інвестиції зазвичай сприяють розвитку правових і фінансових інститутів, таких як суди, банки, органи влади, що забезпечують належне функціонування економіки. Це також може стимулювати реформування системи управління, підвищення рівня доброчесності в публічному секторі, боротьбу з корупцією і розвиток прозорих механізмів прийняття рішень [48].

Залучення іноземних інвестицій також здатне позитивно впливати на доброчесність управління в країні. Іноземні компанії часто мають високі стандарти корпоративного управління та етики, що включає в себе прозорість у фінансових операціях, дотримання стандартів екологічної та соціальної

відповідальності, а також розв'язання проблем з корупцією. Коли іноземні інвестори ведуть бізнес в країні, вони часто накладають певні вимоги щодо коректності та прозорості діяльності.

Цей ефект може впливати на місцеві компанії, підвищуючи їх рівень корпоративної соціальної відповідальності та покращуючи управлінську практику в країні в цілому. Залучення інвестицій таким чином сприяє не лише економічному зростанню, але й створенню умов для розвитку добросовісних і ефективних управлінських практик у всіх секторах [4].

Соціальні та інституційні аспекти впливу іноземних інвестицій є ключовими для створення стійкої та стабільної економічної системи в країні. Вони здатні покращити соціальну стабільність, сприяти розвитку людського капіталу та вдосконаленню інституційного середовища. Завдяки підвищенню добросовісності управління та розвитку інфраструктури, іноземні інвестиції можуть стати важливим чинником для загального соціального прогресу та економічного розвитку країни.

Іноземне інвестування є важливим фактором економічного розвитку, але поряд з численними перевагами воно також несе певні ризики та може мати негативні наслідки. Важливою складовою процесу залучення іноземних інвестицій є управління цими ризиками та мінімізація їхніх негативних ефектів для національної економіки, соціальної сфери та довкілля. Серед основних ризиків, пов'язаних з іноземними інвестиціями, можна виділити залежність від зовнішнього капіталу, витіснення національного бізнесу, посилення регіональних диспропорцій та екологічні проблеми.

Одним з основних ризиків є залежність від зовнішнього капіталу, що може призвести до втрати економічного суверенітету. Країни, які сильно залежать від іноземних інвестицій, можуть потрапити в ситуацію, коли економіка стає надмірно залежною від змін на міжнародних фінансових ринках або від рішень іноземних інвесторів. Це може спричинити нестабільність у випадку економічних криз або політичних змін у країні-реципієнті або в країні-інвесторі. Таке становище може обмежити

можливості для проведення незалежної економічної політики, оскільки прийняття стратегічних рішень часто буде залежати від інтересів іноземних інвесторів.

Витіснення національного бізнесу є ще одним значним ризиком, пов'язаним з іноземними інвестиціями. Великі транснаціональні корпорації, що вкладають капітал в країни з розвинутою інфраструктурою та можливостями для масштабного виробництва, можуть створювати конкуренцію для місцевих підприємств. Місцеві компанії, часто через обмежені ресурси, не здатні конкурувати з іноземними гігантами, що використовують передові технології, великі фінансові можливості та ефективніші методи виробництва. Це може призвести до банкрутства чи злиття місцевих компаній, що негативно впливає на економічну самостійність країни та знижує рівень конкуренції на ринку [31].

Іноземні інвестиції можуть посилювати регіональні диспропорції в країні. Часто іноземні інвестори обирають для розміщення своїх капіталовкладень економічно розвинуті регіони або великі міста, де є інфраструктура, кваліфікована робоча сила та доступ до ринків збуту. Це може призвести до того, що менш розвинені регіони залишаються без уваги з боку інвесторів, що поглиблює економічні та соціальні диспропорції між різними частинами країни. У результаті це може спричинити погіршення рівня життя в сільських або віддалених регіонах, а також посилити міграцію населення з сільських районів до міст у пошуках кращих умов праці та життя.

Екологічні проблеми є ще одним важливим негативним аспектом іноземних інвестицій, особливо коли йдеться про інвестиції в промислові або видобувні галузі. Іноземні компанії, прагнучи отримати максимальний прибуток, можуть застосовувати технології, які не відповідають екологічним стандартам країни-реципієнта. Це може призвести до забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів, деградації екосистем та погіршення якості життя населення. Часто іноземні компанії не зацікавлені в довгостроковому

розвитку екологічно стійких методів виробництва, оскільки їхнє головне завдання — отримати прибуток за короткий термін. У разі нехтування екологічною відповідальністю це може мати серйозні наслідки для здоров'я людей і для розвитку регіонів, що залежать від природних ресурсів [16].

Незважаючи на всі переваги, іноземні інвестиції також несуть значні ризики для національної економіки та соціальної сфери. Залежність від зовнішнього капіталу, витіснення національних підприємств, посилення регіональних диспропорцій та екологічні проблеми є серйозними викликами, з якими країни повинні справлятися при залученні інвестицій. Важливо враховувати ці ризики під час розробки політик, що сприяють сталому і збалансованому розвитку економіки та суспільства.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

У контексті глобалізованої економіки іноземні інвестиції виступають важливим фактором міжнародного економічного співробітництва, сприяючи взаємозалежності національних економік і трансформації економічних структур країн, що розвиваються. Проте, незважаючи на широке використання терміна «іноземні інвестиції» в економічній та правовій літературі, існує певна варіативність його трактування, що зумовлюється як методологічними підходами, так і контекстом застосування [7].

У науковій літературі іноземні інвестиції, як правило, розглядаються як вкладення капіталу нерезидентів у економіку певної держави з метою отримання прибутку або досягнення інших стратегічних цілей. При цьому акцент робиться не лише на економічній доцільності таких вкладень, а й на їхньому впливі на приймаючу країну — розвиток її виробничого потенціалу, зайнятості, науково-технічного прогресу та зовнішньоекономічної орієнтації.

У міжнародній практиці, зокрема в документах ключових міжнародних організацій, існують усталені підходи до визначення іноземних інвестицій (табл.1.1.).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення іноземних інвестицій у міжнародній практиці та законодавстві [4]

Організація / Джерело	Визначення іноземних інвестицій	Ключові характеристики
МВФ	Вкладення, які забезпечують довгострокові економічні інтереси інвестора у підприємстві іншої країни	Щонайменше 10% участі у капіталі; контроль або значний вплив
Світовий банк	Фінансові вкладення з метою стимулювання економічного зростання	Розрізнення між прямими, портфельними та іншими видами інвестицій
ЮНКТАД	Транснаціональні потоки капіталу з боку ТНК для створення сталого представництва	Охоплення глобальної статистики ПІІ; аналітика інвестиційної активності
Закон України «Про режим іноземного інвестування»	Усі види цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами з метою отримання прибутку	Широкий перелік активів; відповідність національному законодавству

Як видно з таблиці 1.1, поняття «іноземні інвестиції» у міжнародній практиці трактується через призму довгострокових економічних інтересів, контролю над підприємствами та сприяння сталому розвитку. Водночас у національних законодавствах, зокрема українському, простежується більш широкий і правовий підхід до цього терміна. Такий плюралізм у визначеннях вимагає системного аналізу при дослідженні інвестиційної політики держав.

Згідно з підходом Міжнародного валютного фонду (МВФ), іноземні інвестиції розглядаються як вкладення капіталу, що здійснюються іноземним суб'єктом господарювання у підприємство, зареєстроване в іншій країні, з метою забезпечення довгострокових економічних інтересів. У цьому контексті важливим є не лише сам факт фінансового вкладу, а й наявність тісного економічного зв'язку між інвестором та об'єктом інвестування [37].

МВФ особливу увагу приділяє саме прямим іноземним інвестиціям (ПІІ), які відрізняються від інших форм капіталовкладень тим, що передбачають реальний вплив інвестора на прийняття управлінських рішень

у компанії-реципієнті. Такий вплив може виявлятися як у формі участі в раді директорів, так і через контрольні пакети акцій чи інші форми стратегічного впливу на діяльність підприємства.

В офіційних документах МВФ зазначається, що для класифікації інвестицій як прямих ключовою умовою є володіння інвестором щонайменше 10% голосуючих акцій або еквівалентної участі в статутному капіталі підприємства-реципієнта. Такий рівень участі визнається достатнім для здійснення суттєвого впливу на управління та прийняття рішень щодо господарської діяльності компанії. Менший відсоток участі, як правило, розглядається як портфельні інвестиції, які не дають інвестору значного контролю.

Позиція МВФ щодо визначення іноземних інвестицій ґрунтується на ідеї, що інвестиції повинні не лише забезпечувати прибуток, а й створювати довгострокові економічні зв'язки між країною походження капіталу та країною-реципієнтом, сприяючи сталому розвитку та структурній модернізації економіки останньої [26].

Світовий банк у своїх концептуальних документах та аналітичних звітах систематично підкреслює критичну роль іноземних інвестицій у забезпеченні стійкого економічного зростання, модернізації інфраструктури та підвищенні загального рівня добробуту населення. Особливої актуальності інвестиції набувають у країнах із перехідною економікою та державах, що розвиваються, де часто спостерігається дефіцит внутрішніх ресурсів для розвитку, нестача інноваційного капіталу та обмежені можливості фінансування з боку держави.

У методологічному підході Світового банку важливе місце займає класифікація іноземних інвестицій відповідно до характеру та мети їх здійснення. Зокрема, виділяються три основні категорії:

1. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це інвестиції, що передбачають довгострокову участь іноземного інвестора в підприємстві, розташованому в іншій країні, з правом управлінського контролю або істотного впливу.

Світовий банк, як і МВФ, вважає, що така участь зазвичай починається з 10% володіння акціями або часткою у статутному капіталі. ПІІ вважаються найбільш ефективними з огляду на передачу технологій, підвищення кваліфікації кадрів та залучення управлінських інновацій.

2. Портфельні інвестиції – це вкладення в цінні папери іноземних емітентів, які не передбачають суттєвого контролю над діяльністю компанії. Такі інвестиції часто здійснюються через фондові біржі та характеризуються більшою мобільністю, але й вищим рівнем ризику та нестабільності. У багатьох випадках портфельні інвестиції є реакцією на короткострокові зміни ринку, а не на стратегічні цілі розвитку.

3. Інші інвестиції – до цієї категорії Світовий банк відносить кредитні операції, банківські позики, фінансування від міжнародних фінансових інституцій (наприклад, МБРР, МФК, МАР), а також проєктне фінансування, що здійснюється на умовах партнерства між державним і приватним секторами. Такі інструменти мають важливе значення для реалізації інфраструктурних та соціально орієнтованих проєктів [1].

Підхід Світового банку до класифікації іноземних інвестицій є багаторівневим і гнучким, що дозволяє оцінювати не лише обсяги капіталовкладень, а й їхню якість, ефективність, вплив на сталий розвиток і здатність сприяти економічній трансформації країни-реципієнта. Акцент на довгостроковому ефекті та співпраці з інституційними донорами забезпечує комплексний підхід до розуміння ролі інвестицій у глобальному розвитку.

Особливу увагу до проблематики іноземного інвестування приділяє Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) — провідна міжнародна інституція, що спеціалізується на вивченні глобальних економічних процесів, зокрема питань міжнародної торгівлі, розвитку та інвестицій. У своїх щорічних звітах, зокрема у World Investment Report, ЮНКТАД пропонує глибокий аналіз тенденцій у сфері прямих іноземних інвестицій (ПІІ), включаючи географічну динаміку потоків капіталу, галузеву специфіку, джерела інвестицій та їхній вплив на приймаючі економіки.

У рамках концептуального апарату ЮНКТАД іноземні інвестиції розглядаються як транснаціональний потік капіталу, який переважно здійснюється транснаціональними корпораціями (ТНК). Головною метою таких вкладень є встановлення сталої економічної присутності у країні-реципієнті, що забезпечує інвесторові тривалий доступ до ринків збуту, ресурсів, робочої сили та технологій [22].

Згідно з підходом ЮНКТАД, ПІ охоплюють не лише фінансові трансакції, а й створення дочірніх підприємств, відкриття філій, участь у спільних підприємствах, а також реінвестування прибутків. Таким чином, іноземні інвестиції в розумінні ЮНКТАД мають не лише економічне, а й стратегічне значення, оскільки сприяють інтеграції приймаючої країни у глобальні виробничі та інноваційні ланцюги.

ЮНКТАД також розробила концепцію Індексу привабливості інвестиційного клімату, який допомагає оцінювати здатність тієї чи іншої країни залучати іноземні інвестиції на основі низки критеріїв — політичної стабільності, регуляторного середовища, відкритості ринку, рівня інфраструктури, захисту прав інвестора тощо. У такий спосіб ЮНКТАД сприяє формуванню об'єктивної картини глобального інвестиційного середовища, а також підтримує країни, що розвиваються, у формуванні сприятливої політики щодо іноземного капіталу [3].

Діяльність ЮНКТАД є ключовою для розуміння сучасних процесів транснаціонального інвестування, а її підхід підкреслює глобальну природу інвестиційних потоків і важливість стратегічної взаємодії між державами та міжнародним бізнесом.

На рівні національного законодавства різних країн існують власні підходи до визначення сутності та складу іноземних інвестицій, що часто зумовлено економічною специфікою, правовою системою та пріоритетами державної інвестиційної політики. В Україні правове регулювання іноземних інвестицій закріплено в Законі України «Про режим іноземного

інвестування», який встановлює ключові терміни, права інвесторів та гарантії їхньої діяльності.

Згідно з цим законом, іноземні інвестиції трактується як усі види цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарювання чи фізичними особами у об'єкти інвестиційної діяльності, визначені законодавством України, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Це визначення є досить широким і відображає багатокomпонентну природу інвестування, що охоплює як матеріальні, так і нематеріальні активи [18].

До цінностей, які можуть бути використані як іноземні інвестиції, належать:

- іноземна валюта, що використовується для здійснення грошових вкладень;
- рухоме та нерухоме майно, включаючи будівлі, споруди, устаткування, транспортні засоби;
- цінні папери, зокрема акції, облігації, деривативи та інші фінансові інструменти;
- права інтелектуальної власності, такі як авторські права, патенти, торговельні марки, промислові зразки;
- ноу-хау, технології, технічна документація, що мають комерційну цінність;
- майнові права, включаючи права на здійснення господарської діяльності, концесії, ліцензії, дозволи тощо.

Українське законодавство визнає багатоманітність форм іноземного капіталу і надає йому правовий захист за умови дотримання вимог законодавства. Закон також передбачає державні гарантії захисту іноземних інвестицій, включаючи гарантії щодо недоторканності права власності, можливість репатріації прибутків, захист від націоналізації, а також можливість вирішення інвестиційних спорів у міжнародних арбітражах. Це

створює правову базу для формування інвестиційно привабливого середовища, яке відповідає міжнародним стандартам.

Таким чином, аналіз трактувань поняття «іноземні інвестиції» у науковому та практичному вимірі свідчить про його комплексний характер, що поєднує економічний, правовий та геополітичний аспекти. Уніфікація підходів до визначення цього терміна в глобальному масштабі набуває особливого значення в умовах трансформації світового економічного порядку та зростання ролі транснаціонального капіталу.

У сучасній економічній літературі та міжнародній практиці іноземні інвестиції поділяються за різними критеріями, що дозволяє комплексно охарактеризувати їхню природу, мету та економічний вплив на приймаючу країну. Найпоширенішим є розрізнення між прямими та портфельними інвестиціями, які суттєво різняться за характером участі інвестора в діяльності підприємства [23].

Прямі іноземні інвестиції передбачають безпосередню участь іноземного інвестора в капіталі національного підприємства з метою здійснення контролю або значного впливу на його діяльність. Такий тип інвестицій зазвичай пов'язаний із придбанням частки в статутному капіталі, відкриттям дочірніх компаній або філій, а також реінвестуванням прибутку. У міжнародній класифікації прямими інвестиціями вважаються ті, де інвестор володіє щонайменше 10% голосуючих акцій або має еквівалентну частку в статутному капіталі підприємства. Цей тип інвестицій є стабільним джерелом фінансування, сприяє трансферу технологій, створенню нових робочих місць та інтеграції у глобальні виробничі ланцюги.

Портфельні інвестиції характеризуються тим, що інвестор набуває цінні папери підприємств, не маючи на меті безпосереднього управління або контролю. Вони включають придбання акцій, облігацій, деривативів та інших фінансових інструментів, що можуть швидко купуватися і продаватися на фінансових ринках. Портфельні інвестиції є більш гнучкими та ліквідними, але водночас більш волатильними, оскільки чутливі до змін економічної та

політичної ситуації в країні-реципієнті. Їхній вплив на розвиток економіки є менш довгостроковим, однак вони можуть служити джерелом короткотермінового фінансового ресурсу.

У новітній практиці важливого значення набувають альтернативні форми іноземного інвестування, зокрема, державно-приватні партнерства, які передбачають спільну реалізацію інвестиційних проєктів державними органами та приватними інвесторами. Така форма дозволяє зменшити фіскальне навантаження на бюджет, водночас залучаючи іноземний капітал у стратегічно важливі галузі, наприклад, інфраструктуру, енергетику, охорону здоров'я. Важливою також є практика венчурних інвестицій, які спрямовуються в інноваційні або стартап-проєкти на ранніх стадіях розвитку. Високий рівень ризику таких вкладень компенсується потенційно високими прибутками у випадку успіху проєкту [42].

За джерелом походження інвестиції можуть бути приватними або державними. Приватні надходять від фізичних осіб або корпорацій, які прагнуть отримати прибуток, а державні — від урядів, державних фондів або міжнародних організацій, часто з метою підтримки економічного розвитку чи реалізації політичних стратегій.

Іноземні інвестиції також класифікуються за термінами вкладення: короткострокові, середньострокові та довгострокові. Короткострокові, як правило, пов'язані з фінансовими операціями або торгівлею, тоді як довгострокові мають на меті розвиток сталих бізнес-структур, виробництва, створення інфраструктури.

Ще одним критерієм є сфера вкладення капіталу. Інвестори можуть спрямовувати ресурси у виробничий сектор, фінансову сферу, інформаційні технології, енергетику, транспорт, сільське господарство, туризм або інші галузі. Вибір напрямку залежить від потенціалу прибутковості, законодавчого середовища, рівня ризику та стратегічних пріоритетів інвестора.

Таким чином, форми та види іноземних інвестицій є різноманітними і відображають широкий спектр економічних взаємозв'язків між країнами.

Гнучкість і багатоваріантність підходів до інвестування дозволяють країнам-реципієнтам адаптувати інвестиційну політику до власних потреб розвитку.

Процес залучення іноземних інвестицій є складною багаторівневою системою дій, яка вимагає ретельної підготовки, стратегічного підходу та ефективної взаємодії між інвестором і приймаючою стороною. Він охоплює низку ключових етапів, кожен з яких має вирішальне значення для успішної реалізації інвестиційного проєкту.

Початковим етапом є попередній аналіз інвестиційного клімату та дослідження ринку. На цьому рівні інвестор проводить оцінку макроекономічної стабільності, політичного середовища, рівня правового захисту інвестицій, інфраструктурних умов, доступу до ресурсів і робочої сили, а також потенціалу ринку. У процесі такого аналізу формується загальне уявлення про привабливість країни або конкретного регіону як об'єкта інвестування. Також відбувається вивчення галузей, які мають найбільший потенціал прибутковості й розвитку, а також аналіз конкурентного середовища [33].

Після завершення цього етапу починається розроблення інвестиційної стратегії. Інвестор або приймаюча сторона визначає пріоритети, цілі, бажаний рівень участі у підприємстві, розмір капіталовкладень, потенційних партнерів і формат співпраці. Важливо також проаналізувати правове поле: наявні інвестиційні угоди, гарантії з боку держави, податкові пільги, можливості репатріації прибутків. Формується загальна модель проєкту, визначаються ресурси, часові межі, а також прогнозуються ризики та шляхи їхньої мінімізації.

Далі відбувається етап прийняття рішення про інвестування. Після оцінки фінансових розрахунків, ризиків, нормативно-правових умов та наявності сприятливого середовища, інвестор приймає остаточне рішення щодо входу в проєкт. У цей період зазвичай підписуються меморандуми про наміри або попередні угоди, починається юридичне оформлення співпраці.

На наступному етапі реалізується безпосереднє вкладення капіталу. Інвестиції спрямовуються у визначені напрями: будівництво об'єктів, закупівля обладнання, формування обігових коштів, створення робочих місць, проведення маркетингової кампанії тощо. Відбувається запуск підприємства або відповідного елемента проєкту, здійснюється контроль за використанням коштів та дотриманням термінів виконання зобов'язань усіма сторонами.

Завершальним етапом є моніторинг, оцінка результатів та коригування стратегії. Інвестор та місцева сторона здійснюють постійний нагляд за ефективністю інвестиційного проєкту, аналізують фінансові показники, соціальний або екологічний ефект, відповідність до початкових цілей. На основі цього приймаються рішення про подальше інвестування, масштабування бізнесу, реінвестування прибутку або вихід з проєкту [30].

Таким чином, залучення іноземних інвестицій – це не одноразовий акт, а послідовність дій, які мають стратегічне значення для обох сторін. Від якості виконання кожного етапу залежить успіх не лише окремого проєкту, але й загальний імідж країни-реципієнта як інвестиційно привабливого середовища.

Розміщення іноземного капіталу залежить від комплексу факторів, які формують загальну інвестиційну привабливість країни або окремого регіону. Першочергове значення мають макроекономічні умови, зокрема стабільність національної валюти, динаміка валового внутрішнього продукту, рівень інфляції, доступ до внутрішнього ринку, обсяг імпорту й експорту, структура економіки. Інвестори зазвичай надають перевагу тим країнам, де економіка демонструє стабільне зростання, є прогнозованою та відкритою до зовнішніх потоків капіталу.

Не менш важливими є політичні чинники, адже саме політична стабільність створює базові умови для довіри інвесторів. Наявність ефективної системи управління, прозорість ухвалення рішень, передбачуваність державної політики, відсутність корупційних ризиків – усе

це сприяє позитивному іміджу країни як надійного партнера. Навпаки, політична нестабільність, зміни урядів, зовнішні чи внутрішні конфлікти можуть відлякувати потенційних інвесторів навіть за сприятливих економічних умов.

Правова система також відіграє ключову роль. Іноземні інвестори звертають увагу на гарантії захисту прав власності, можливість судового захисту в разі порушення прав, прозорість процедур реєстрації підприємств, наявність міжнародних договорів про захист інвестицій, механізми вирішення спорів, податкове законодавство. Зрозумілі й стабільні правові норми, які не зазнають частих змін і узгоджуються з міжнародними стандартами, значно підвищують рівень довіри до юрисдикції [5].

Інфраструктурний чинник також є одним із визначальних. Добре розвинена транспортна система, доступ до енергетичних ресурсів, телекомунікацій, логістичних центрів і промислових зон створює додаткові переваги для реалізації проєктів. Інвестори звертають увагу на наявність підготовленої робочої сили, рівень урбанізації, освітній потенціал та наукову базу, яка може сприяти впровадженню інноваційних рішень.

У деяких випадках важливим може бути також фактор географічного розташування: доступ до міжнародних ринків, близькість до країн-партнерів або постачальників, природні ресурси, кліматичні умови. Особливе значення мають і чинники соціального характеру, зокрема рівень життя населення, споживча активність, ментальні особливості та рівень підтримки іноземної присутності з боку суспільства.

У сукупності всі ці фактори формують комплексне середовище для прийняття рішень про інвестування. Рівень їхньої взаємодії і здатність держави формувати прогнозоване, безпечне та ефективне поле для інвестицій визначає конкурентоспроможність країни на глобальному ринку капіталу.

Отже, іноземні інвестиції виступають важливим інструментом залучення фінансових ресурсів, технологій та управлінського досвіду до національної економіки. Їх сутність полягає у вкладенні капіталу іноземним

суб'єктом з метою отримання прибутку, впливу на управління або досягнення стратегічних цілей. Визначення іноземних інвестицій варіюється залежно від підходів міжнародних організацій і національного законодавства, однак спільною рисою є акцент на довгостроковий характер вкладень та їхній економічний вплив. Існує багато форм інвестування — від класичних прямих і портфельних до сучасних інноваційних форматів, таких як державно-приватне партнерство та венчурне фінансування. Важливими є також етапи реалізації інвестиційного проекту — від попередньої аналітики до оцінки результативності. На рішення про розміщення капіталу істотно впливають макроекономічні умови, політична стабільність, правове регулювання, інфраструктура та інші фактори, що формують загальну інвестиційну привабливість країни. Комплексне розуміння класифікації та чинників залучення іноземних інвестицій дозволяє ефективніше формувати державну політику у цій сфері.

1.3. Соціально-економічний профіль та специфіка інвестиційної політики Китаю

Інвестиційна політика Китайської Народної Республіки (КНР) пройшла глибоку трансформацію, що відображає загальну еволюцію економічної моделі країни – від ізоляціонізму до активної участі у глобальній економіці. Етапність змін у цій сфері чітко демонструє поступову адаптацію Китаю до викликів міжнародного середовища, а також перехід від обмеженого залучення іноземного капіталу до позиції глобального інвестора.

Після початку політики «改革开放» (gaige kaifang) – «реформ і відкритості» у 1978 році, започаткованої Ден Сяопіном, КНР зробила перші кроки до створення сприятливого середовища для іноземних інвестицій. Основними особливостями цього періоду стали:

- створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) у Шеньчжені, Чжухаї, Сямені та Шаньтоу;

- прийняття Закону про спільні підприємства за участю іноземного капіталу (1979 р.);
- поступове пом'якшення адміністративного контролю над в'їздом капіталу.

У цей час Китай був переважно реципієнтом іноземних інвестицій і не мав суттєвої активності за кордоном. Вся інвестиційна політика була орієнтована на залучення технологій, іноземного капіталу та досвіду управління.

З моменту Південного туру Ден Сяопіна у 1992 р. почалася активна інституціоналізація інвестиційної політики. У цей період відбулося:

- розширення СЕЗ та створення технологічних і промислових парків;
- формування нормативно-правової бази для захисту прав іноземних інвесторів (включно з законодавством про іноземне підприємництво, арбітраж тощо);
- започаткування перших спроб виходу китайських компаній на зовнішні ринки.

Цей період ознаменувався підготовкою до вступу Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ), що вимагало гармонізації внутрішньої інвестиційної політики з міжнародними стандартами.

Після вступу КНР до СОТ у 2001 р. уряд започаткував стратегію «走出去» («Go Global») – активного просування китайських підприємств на зовнішні ринки. Основні риси цього етапу:

- підтримка державою зовнішньоекономічної експансії компаній (через державні банки, субсидії, дипломатію);
- поява великомасштабних інвестицій у видобувні галузі, інфраструктуру та енергетику за кордоном, насамперед в Африці та Латинській Америці;
- зростання ролі державних підприємств як головних суб'єктів інвестування.

На цьому етапі КНР перетворюється з «інвестиційного імпортера» на одного з провідних глобальних інвесторів.

Започаткування ініціативи «Пояс і шлях» (Belt and Road Initiative, BRI) у 2013 р. ознаменувало перехід Китаю до концепції інвестицій як інструменту не лише економічного, а й геополітичного впливу. Характерні риси цього періоду:

- домінування інфраструктурних проєктів у країнах Азії, Африки, Латинської Америки;
- широке використання формату пільгового кредитування (через China Development Bank, EximBank of China);
- синхронізація інвестиційної політики з зовнішньополітичною стратегією КНР (включно з дипломатичною та військовою присутністю в регіонах інтересів) [20; 37].

Станом на 2024 рік, за офіційними даними, Китай зберігає позицію другого за обсягами глобального інвестора, з більш ніж 150 країнами, що вже залучені до BRI-проєктів. Загальні інвестиції в рамках цієї ініціативи оцінюються в понад 1 трлн доларів США, з переважною орієнтацією на стратегічні сектори – транспорт, енергетику, телекомунікації, логістику.

Пояснення зовнішньоекономічної інвестиційної експансії, зокрема такої масштабної, як у випадку Китайської Народної Республіки, потребує звернення до широкого спектру економічних і міждисциплінарних теоретичних підходів. Кожен із них дозволяє інтерпретувати окремі аспекти цього складного феномена.

Класична теорія порівняльних переваг, сформована ще у XIX столітті Д. Рікардо та розвинена у XX столітті в межах Хекшера-Оліна, пояснює зовнішньоекономічну активність через прагнення країн використовувати свої факторні ресурси найефективнішим чином. У цьому контексті КНР здійснює інвестиції в ті країни, де вона може компенсувати внутрішній дефіцит природних ресурсів або знайти нові ринки збуту, тим самим посилюючи свою конкурентну позицію.

Сучасніші підходи, такі як гіпотеза Хаймера-Кінделбергера, розглядають міжнародні інвестиції як відповідь на структурні недоліки внутрішніх ринків інших країн. Китайські компанії, маючи доступ до фінансових ресурсів, новітніх технологій і організаційного досвіду, експортують не лише капітал, але й свої управлінські моделі до країн, які відчувають дефіцит таких компетенцій.

Особливо значущою для аналізу китайської інвестиційної стратегії є еkleктична парадигма Джона Даннінга, відома також як OLI-модель. Вона акцентує увагу на поєднанні трьох ключових факторів: переваг власності, локалізаційних чинників та вигод від внутрішньої інтерналізації процесів. Застосовуючи цей підхід, можна пояснити, чому Китай активно інвестує в держави з нестабільною правовою системою: китайські корпорації прагнуть зберегти контроль над операціями, уникаючи ризиків, пов'язаних з участю на відкритих ринках [35].

Інституційна теорія, яка акцентує на ролі політико-правового середовища, також є надзвичайно релевантною. Інвестиції часто прямують до країн із лояльною владною елітою, централізованим ухваленням рішень або слабкими інституційними бар'єрами, що дозволяє китайським компаніям реалізовувати масштабні проекти з мінімальними перешкодами.

Не менш важливою для розуміння стратегії КНР є геоекономічна парадигма, яка розглядає інвестиції не лише як економічний інструмент, а й як елемент глобального впливу. У цьому контексті капіталовкладення, особливо в межах ініціативи «Пояс і шлях», виступають засобом реалізації зовнішньополітичної доктрини Китаю, що передбачає формування системи залежностей через економічну взаємодію.

Упродовж останніх двох десятиліть Китайська Народна Республіка суттєво трансформувала свою інвестиційну політику, перейшовши від ролі реципієнта капіталу до позиції одного з провідних світових інвесторів. Китайські іноземні інвестиції стали не лише економічним, але й стратегічним інструментом зміцнення впливу держави в глобальному масштабі.

На початковому етапі активної інвестиційної експансії основний фокус Китаю був зосереджений на країнах з високим ресурсним потенціалом. Зокрема, африканські, латиноамериканські та центральноазійські держави розглядалися як ключові партнери для забезпечення енергетичної та сировинної безпеки. Вкладення в ці регіони включали розробку родовищ нафти, газу, кольорових металів, а також будівництво відповідної інфраструктури.

З моменту започаткування ініціативи «Пояс і шлях» у 2013 році інвестиційна стратегія Китайської Народної Республіки зазнала суттєвих трансформацій. Основний акцент було зроблено на розвиток інфраструктури в країнах-партнерах: будівництво логістичних коридорів, портів, залізничних магістралей, енергетичних об'єктів, цифрових мереж і комунікацій. У 2024 році, згідно з офіційними даними Міністерства комерції КНР, загальний обсяг китайських прямих інвестицій у країнах-учасниках ініціативи «Пояс і шлях» становив 117 млрд доларів США [17].

У таблиці 1.2 представлено регіональний розподіл китайських інвестицій у межах ініціативи „Пояс і шлях“ за 2024 рік.

Таблиця 1.2.

Регіональний розподіл прямих іноземних інвестицій КНР у 2024 р.

(млрд дол. США) [20]

Регіон	Обсяг ПІІ (млрд дол. США)	Частка в загальному обсязі (%)
Близький Схід	39,0	33,3%
Африка	21,7	18,5%
Південно-Східна Азія	6,8	5,8%
Латинська Америка	4,5	3,8%
Інші регіони	45,0	38,5%
Разом	117,0	100%

Протягом останніх років Китайська Народна Республіка демонструє стійку тенденцію до розширення своєї зовнішньоекономічної присутності. Згідно з офіційними даними Міністерства комерції КНР, у 2024 році обсяг

нефінансових прямих іноземних інвестицій Китаю за кордон склав 143,85 млрд дол. США, що на 10,5 % більше порівняно з попереднім роком . Це свідчить про зростання виробничих і фінансових можливостей країни, а також про стратегічний характер її зовнішньоекономічної політики.

Особливу увагу привертає збільшення інвестицій у країни, які беруть участь в ініціативі «Пояс і шлях». У 2024 році обсяг нефінансових інвестицій Китаю в ці країни досяг 33,69 млрд дол. США, що на 5,4 % більше порівняно з 2023 роком . Це підкреслює прагнення КНР зміцнити економічні зв'язки з партнерами в рамках цієї глобальної ініціативи.

Отже, аналіз динаміки зовнішньоекономічної активності Китаю демонструє поступове зростання економічного впливу країни на глобальному рівні, що зумовлено як внутрішніми чинниками розвитку, так і реалізацією стратегічних зовнішньоекономічних ініціатив.

За даними Міністерства комерції КНР (MOFCOM) та Державної адміністрації валютного контролю (SAFE), у 2024 році Китай здійснив прямі іноземні інвестиції на загальну суму 1 159,27 млрд юанів (приблизно 162,78 млрд дол. США), що на 11,3% більше порівняно з попереднім роком.

З цих інвестицій 1 024,45 млрд юанів (приблизно 143,85 млрд дол. США) були спрямовані на нефінансові проєкти в 9 400 підприємствах у 151 країні та регіоні [16].

У 2024 році спостерігається зростання інвестицій у такі ключові сектори (рис. 1.1.):

- Високотехнологічне виробництво та мобільність: Цей сектор залишається одним із пріоритетних напрямків інвестицій, зокрема у виробництво електричних транспортних засобів та супутні технології.
- Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ): Зростання інвестицій у цей сектор свідчить про стратегічне спрямування на цифрову трансформацію та розвиток інфраструктури зв'язку.

- **Енергетика та ресурси:** Інвестиції в цей сектор зосереджені на відновлюваних джерелах енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, а також на розробці нових джерел енергії.
- **Інфраструктура:** Збільшення інвестицій у будівництво та модернізацію інфраструктури, зокрема в рамках ініціативи "Пояс і шлях".

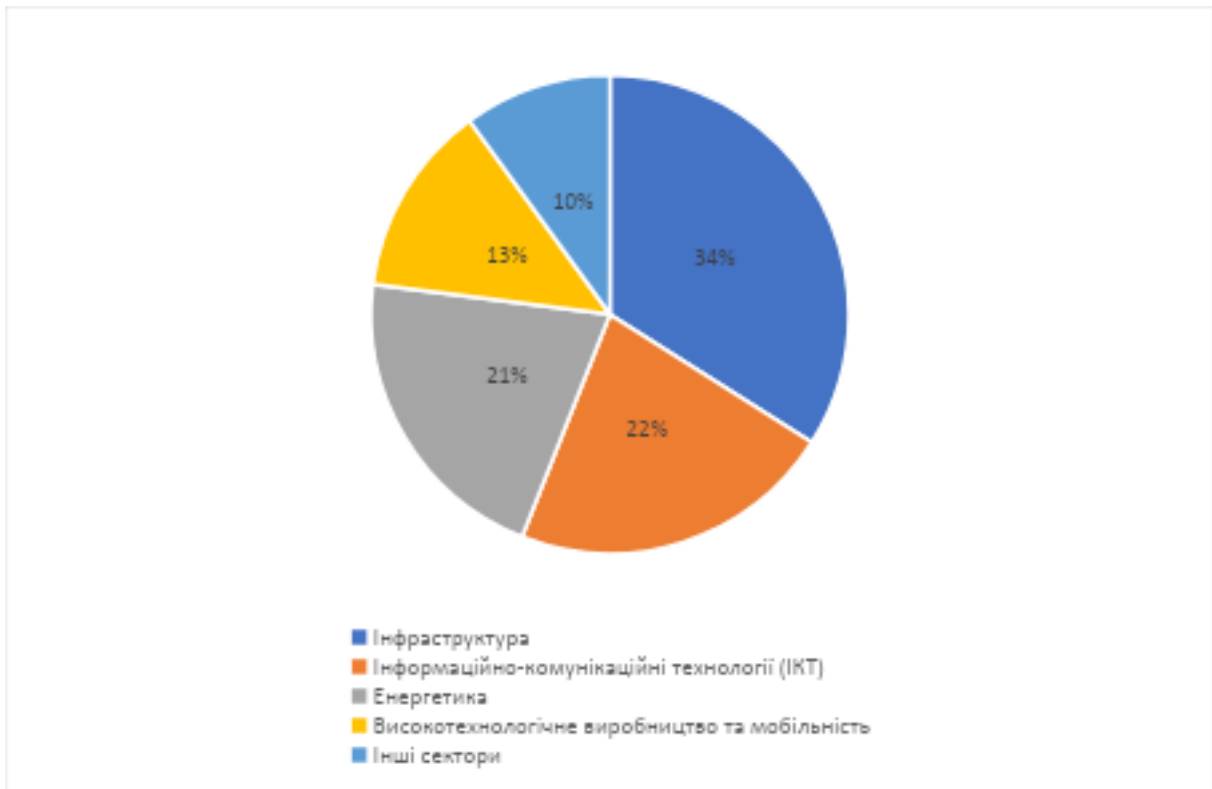

Рис.1.1. Галузева структура китайських інвестицій у 2024 році. [37]

Ці дані свідчать про стратегічний курс КНР на модернізацію та диверсифікацію зовнішньоекономічної діяльності, зокрема в рамках ініціативи «Пояс і шлях».

Особливістю китайської моделі інвестування є домінування великих державних корпорацій, таких як CNPC, CRCC, CCCC, які реалізують зовнішньоекономічні проекти в тісній координації з урядовими структурами. Разом із тим, зростає участь приватних компаній, особливо у сфері технологій, стартапів і фінансових технологій.

Фінансування інвестицій здійснюється через багаторівневу систему — включаючи пільгові кредити, двосторонні фонди розвитку, субсидії, а також інструменти міжнародної співпраці, зокрема через Азійський банк

інфраструктурних інвестицій. Такий підхід забезпечує високу мобільність капіталу й дозволяє адаптуватися до умов окремих регіонів.

Отже, основні тенденції сучасної інвестиційної політики КНР свідчать про її стратегічну орієнтацію, диверсифікацію напрямів та пріоритетність інноваційно-технологічного вектора. Вони чітко вказують на прагнення Китаю закріпити своє місце як ключового інвестора глобального Півдня та формувача нової архітектури міжнародної економічної взаємодії.

РОЗДІЛ 2

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИСУТНОСТІ КИТАЮ В АФРИЦІ

2.1. Стратегія «Пояс і шлях» як інструмент просування китайських інтересів в Африці

Ініціатива «Пояс і шлях» (Belt and Road Initiative, BRI), започаткована Китайською Народною Республікою у 2013 році, є стратегічним проєктом глобального масштабу, який відіграє ключову роль у зовнішньоекономічній та геополітичній політиці Китаю. Ця концепція передбачає створення нової моделі міжнародної співпраці, що базується на розвитку інфраструктурних зв'язків, посиленні торговельної взаємодії, розширенні фінансових потоків, а також на зміцненні міжкультурного діалогу між країнами-учасницями.

Проєкт охоплює дві основні складові: Економічний пояс Шовкового шляху, який формує сухопутні транспортні та логістичні коридори, та Морський Шовковий шлях XXI століття, що спрямований на розвиток портової інфраструктури та морської торгівлі. Обидва напрями мають на меті формування інтегрованого простору, де Китай виступає центральним вузлом, забезпечуючи собі стабільні торговельні маршрути, доступ до нових ринків та джерел сировини [45].

Цілі ініціативи тісно пов'язані з внутрішніми потребами КНР, зокрема необхідністю перерозподілу надлишкових потужностей, розширенням зовнішніх ринків збуту та забезпеченням довгострокового економічного зростання. Крім того, BRI є інструментом формування позитивного іміджу Китаю на міжнародній арені, шляхом демонстрації здатності до глобального лідерства в економічній сфері, а також створення умов для формування альтернативної моделі глобалізації, яка відрізняється від західної парадигми.

Принципи, на яких ґрунтується ця ініціатива, базуються на концепції взаємовигідного співробітництва. Китай наголошує на спільному плануванні,

спільному будівництві та спільному користуванні результатами реалізованих проєктів. Значну увагу також приділяється принципу невтручання у внутрішні справи країн-партнерів, що позиціонується як запорука рівноправного діалогу. Особливе місце відводиться повазі до національного суверенітету, врахуванню специфіки місцевого законодавства та забезпеченню відкритості ініціативи для широкого кола учасників незалежно від їх політичної чи економічної орієнтації.

«Пояс і шлях» виступає не лише економічним, але й політичним механізмом просування інтересів КНР у світі, а особливо в країнах Глобального Півдня, зокрема в Африці. Його реалізація дозволяє Китаю зміцнювати свої позиції в міжнародному середовищі, водночас забезпечуючи партнерським країнам інвестиції, доступ до сучасної інфраструктури та можливість економічного зростання в межах нової моделі глобального співробітництва [10].

Одним із ключових напрямів реалізації ініціативи «Пояс і шлях» в Африці стала активна участь Китаю в розбудові інфраструктури на континенті. Саме інфраструктурні проєкти становлять основу китайської стратегії економічного проникнення в африканські країни, оскільки вони не лише сприяють розвитку місцевих економік, але й забезпечують стратегічні переваги для Пекіна. Китайські інвестиції охоплюють широкий спектр об'єктів — від автомагістралей, залізниць, мостів і аеропортів до електростанцій, морських портів та телекомунікаційної інфраструктури.

Характерним є те, що більшість таких проєктів реалізується за участю китайських державних корпорацій, які мають значний досвід у масштабному будівництві, а також доступ до пільгового фінансування з боку державних банків КНР. Це дозволяє забезпечити швидке й ефективне виконання інфраструктурних ініціатив у межах двосторонніх або багатосторонніх угод. Прикладами таких проєктів є будівництво залізниці Аддис-Абеба — Джибуті, яка з'єднує внутрішні райони Ефіопії з портовою інфраструктурою на

узбережжі, або модернізація порту Момбаса в Кенії як частини Східноафриканського коридору [29].

Важливо підкреслити, що реалізація інфраструктурних проєктів у межах ініціативи «Пояс і шлях» часто супроводжується перенесенням китайських технологій та управлінських практик, що, з одного боку, стимулює розвиток локального ринку праці та підвищення кваліфікації місцевих спеціалістів, а з іншого — створює залежність від китайських технологічних стандартів і технічного обслуговування. У деяких випадках проєкти здійснюються з умовою залучення китайських робітників і використання матеріалів китайського виробництва, що обмежує довгостроковий економічний ефект для місцевих громад.

Крім того, інфраструктурна активність Китаю в Африці має стратегічний вимір. Розташування об'єктів часто відповідає інтересам створення транспортно-логістичних хабів, які дозволяють КНР ефективно контролювати потоки ресурсів і товарів. У цьому контексті особливої ваги набувають інвестиції в порти, оскільки вони забезпечують Китаю вихід до ключових морських шляхів, зокрема в Індійському океані, що є важливим з огляду на енергетичну безпеку та розширення морської присутності КНР.

Інфраструктурні проєкти в Африці в межах ініціативи «Пояс і шлях» не лише відповідають економічним цілям Китаю, але й слугують засобом реалізації його геополітичної стратегії. Успішна реалізація таких проєктів дозволяє Пекіну зміцнювати економічні зв'язки з африканськими країнами, формувати залежності інституційного та фінансового характеру, а також посилювати власний вплив у регіоні, який є стратегічно важливим у контексті глобального суперництва [25].

Політична та дипломатична підтримка ініціативи «Пояс і шлях» з боку африканських країн є важливим чинником, який забезпечує ефективне просування китайських інтересів на континенті. Африканські держави в цілому позитивно сприймають цю ініціативу, розглядаючи її як можливість для подолання інфраструктурної відсталості, залучення прямих іноземних

інвестицій та активізації міждержавного співробітництва. В умовах обмеженого доступу до міжнародних фінансових ринків для багатьох африканських країн саме співпраця з Китаєм у межах BRI стає джерелом необхідних ресурсів для реалізації національних програм розвитку [15].

Африканські уряди активно беруть участь у китайських дипломатичних платформах, зокрема у Форумі китайсько-африканського співробітництва (FOCAC), який став ключовим механізмом інституційної підтримки ініціативи на рівні міжконтинентального діалогу. Саме в межах FOCAC визначаються пріоритетні напрями інвестицій, затверджуються нові проекти та укладаються угоди про співробітництво в рамках BRI. Важливо відзначити, що участь у таких дипломатичних форматах супроводжується не лише фінансовими домовленостями, але й деклараціями про спільні цінності, включно з невтручанням у внутрішні справи, підтримкою багатопольярного світового порядку та необхідністю реформування глобального управління.

Підтримка ініціативи «Пояс і шлях» також відображається на голосуванні африканських країн у рамках міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй. Значна частина африканських делегацій демонструє солідарність з позиціями Китаю щодо чутливих для Пекіна питань, таких як статус Тайваню, ситуація в Сіньцзяні чи необхідність реформування міжнародних фінансових інституцій. Таким чином, економічне співробітництво поступово трансформується в політичну лояльність, яка зміцнює позиції КНР у глобальному дипломатичному полі [6].

Сприятливий політичний клімат у країнах-партнерах також створює умови для довгострокової присутності Китаю в регіоні. Африканські лідери, зацікавлені у стабілізації економіки та підвищенні інвестиційної привабливості, вбачають у Китаї стратегічного партнера, здатного забезпечити не лише фінансування, а й політичну підтримку на міжнародному рівні. У цьому контексті китайська ініціатива набуває рис не лише економічного, а й геополітичного інструмента впливу, що дозволяє

Пекіну формувати сприятливе середовище для реалізації своїх глобальних амбіцій.

Отже, дипломатичне та політичне схвалення ініціативи «Пояс і шлях» з боку африканських держав є не лише наслідком економічної доцільності, але й результатом глибшої трансформації міжнародних відносин, у межах якої Китай поступово утверджується як ключовий гравець на африканському континенті.

Таким чином, ініціатива «Пояс і шлях» виступає багатограним інструментом реалізації зовнішньополітичних та економічних інтересів Китаю в Африці, поєднуючи прагнення до зміцнення економічної присутності із формуванням політичного впливу. Реалізація інфраструктурних проєктів, підтримка з боку африканських урядів та інституційна співпраця в межах багатосторонніх форматів сприяють укоріненню КНР як ключового партнера для багатьох держав континенту. Такий підхід дозволяє Китаю не лише задовольняти власні стратегічні потреби, а й формувати нову архітектуру міжнародних відносин, у якій африканські країни стають важливими учасниками глобальної ініціативи, що передбачає глибоку економічну інтеграцію та політичну взаємозалежність.

2.2. Геополітичні мотиви інвестиційної експансії Китаю на африканський континент

Інвестиційна активність Китаю на африканському континенті не обмежується виключно економічною вигодою чи прагненням до розширення ринків. Одним із ключових геополітичних мотивів є системне зміцнення політичного впливу КНР у регіоні, який історично вважався периферійним у глобальному балансі сил. Поступове розширення китайської присутності в Африці дозволяє Пекіну створювати альтернативні політичні альянси, вибудовувати довгострокові партнерства та протистояти домінуванню

західних країн, зокрема Сполучених Штатів Америки та держав Європейського Союзу [36].

Китай застосовує м'яку силу у формі дипломатичної підтримки, гуманітарної допомоги, культурного обміну та активної участі в миротворчих ініціативах. Водночас фінансова допомога і реалізація масштабних інфраструктурних проєктів слугують інструментами зміцнення політичної довіри та формування позитивного іміджу КНР як надійного та неполітизованого партнера. Цей підхід вирізняється прагматизмом, адже Пекін не висуває жорстких умов щодо внутрішньої політики країн-партнерів, що вигідно вирізняє його на тлі західних донорів, які зазвичай пов'язують надання допомоги з дотриманням демократичних стандартів та реформ.

Особливої уваги заслуговує стратегія дипломатичного зближення, яка проявляється у відкритті китайських дипломатичних представництв у багатьох африканських столицях, створенні спільних міжурядових комісій, а також участі китайських лідерів у регіональних самітах. Китайська Народна Республіка прагне до розширення впливу в Африці не лише на двосторонньому рівні, а й через підтримку африканських країн у міжнародних інституціях, де голос кожної держави має значення. Таким чином, КНР поступово формує політичне партнерство, засноване на взаємній вигоді, політичній лояльності та спільному протистоянні однополярному світовому порядку [34].

У цьому контексті Африка виступає не лише як об'єкт інвестиційної експансії, а й як політична платформа, на якій Китай відпрацьовує нову модель зовнішньої політики, орієнтовану на довгострокове стратегічне партнерство. Посилення політичного впливу КНР у регіоні є наслідком продуманої та багаторівневої стратегії, яка поєднує економічні важелі з дипломатичними ініціативами, забезпечуючи Пекіну стабільну підтримку з боку африканських держав на глобальній арені.

Інвестиційна експансія Китаю в Африці має важливе геополітичне значення не лише для самого Пекіна, але й для світових центрів влади,

зокрема для західних держав, які історично вважали Африку своїм політичним і економічним впливом. Одним із головних мотивів китайської політики в регіоні є прагнення протистояти західному домінуванню та зменшити вплив таких країн, як США, Великобританія та Франція, на континенті. Це протистояння є не тільки економічним, але й політичним, адже Китай активно намагається відігравати роль альтернативного партнера для африканських держав, що прагнуть зберегти свою незалежність і зменшити вплив західних держав [38].

Пекін застосовує комплексний підхід до боротьби за ресурси та політичне партнерство в Африці, зокрема через фінансування великих інфраструктурних проєктів, які відповідають потребам місцевих економік. Водночас китайські інвестиції не накладають жорстких політичних умов, на відміну від західних держав, які часто вимагають проведення демократичних реформ або виконання певних умов щодо прав людини. Це робить Китай привабливим партнером для африканських країн, які шукають економічні можливості без політичних обмежень.

Китай активно використовує свою економічну потужність для зміцнення позицій на таких стратегічних ринках, як енергетичні ресурси, мінерали та метали, що є критично важливими для глобальної економіки. В Африці зосереджені значні запаси корисних копалин, таких як кобальт, алмази, золото, а також нафта та природний газ. Китайські інвестиції в ці сектори не тільки дозволяють Пекіну забезпечувати свою промисловість необхідними ресурсами, але й створюють передумови для посилення економічної залежності від Китаю. Таким чином, Китай виступає не лише як конкурент західних країн, а й як альтернативний «вибір» для африканських держав у питаннях видобутку та експорту природних ресурсів [43].

У свою чергу, Захід намагається зберегти свій вплив в Африці через різноманітні механізми, включаючи надання гуманітарної допомоги, підтримку міжнародних інституцій та інвестування в розвиток демократії та прав людини. Однак ці підходи часто стикаються з критикою, адже вони

інколи супроводжуються політичними вимогами, які не завжди знаходять підтримку серед африканських лідерів. Це робить модель китайського партнерства, засновану на взаємній вигоді та відсутності політичних умов, значно привабливішою для багатьох африканських країн, особливо тих, хто прагне зберегти свою політичну незалежність.

Загалом, протистояння Китаю та Західних держав в Африці є важливим етапом глобальної боротьби за ресурси, економічне партнерство та політичний вплив. Китай успішно використовує своє економічне зростання, стратегічне позиціонування та модель співпраці без політичних умов для зміцнення своїх позицій на африканському континенті, що поступово зменшує вплив західних держав і надає Китаю нові можливості для реалізації своїх глобальних амбіцій.

Одним із найважливіших аспектів інвестиційної експансії Китаю в Африці є забезпечення стабільності й безпеки для довгострокових інвестицій, що є ключовими для успішної реалізації стратегічних економічних проєктів. Африканський континент, хоча й має величезний економічний потенціал, також стикається з численними політичними та соціальними викликами, включаючи конфлікти, слабкі інституції, корупцію та нестабільність на окремих територіях. Китай, зважаючи на це, не лише інвестує в економічну інфраструктуру, але й активно залучає різні механізми для забезпечення безпеки своїх активів, а також для створення умов для стабільного розвитку регіону в цілому [47].

З метою забезпечення стабільності КНР укладає угоди про співпрацю з урядами африканських країн, зокрема щодо захисту інвестицій та підтримки економічної стабільності. Китай активно пропонує економічну допомогу та фінансування в обмін на стратегічні економічні угоди, що дозволяє африканським державам забезпечити внутрішню стабільність та впорядкувати законодавчі рамки для залучення іноземних інвестицій. Крім того, китайські державні банки, такі як Китайський експортно-імпорتنний банк, активно фінансують інфраструктурні проєкти, надаючи значні кредити,

що дозволяє забезпечити необхідну інфраструктуру для реалізації бізнес-ініціатив і створення стабільного економічного середовища.

Одним із важливих аспектів є активна роль Китаю в сприянні миротворчим операціям і підтримці безпеки в регіонах, де існує ризик конфліктів, зокрема в Південному Судані, Сомалі та Центральноафриканській Республіці. Китай постійно збільшує свою участь у міжнародних миротворчих операціях, що дозволяє йому не тільки зміцнювати безпеку для своїх інвестицій, але й формувати позитивний імідж на континенті як надійного партнера, який здатен сприяти стабільності.

Забезпечення стабільності для довгострокових інвестицій також включає розвиток економічної дипломатії, зокрема через створення сприятливих умов для китайських компаній на африканському ринку, таких як зниження митних бар'єрів та стимулювання інвестицій через особливі економічні зони. Крім того, Китай активно використовує свою економічну міць для підтримки африканських держав у розв'язанні внутрішніх криз, надаючи фінансову підтримку в обмін на стратегічне партнерство. Це дозволяє Пекіну зміцнювати свій вплив у країнах, де західні інвестори часто обережно ставляться до інвестицій через високий рівень ризику [41].

Отже, забезпечення стабільності й безпеки для довгострокових інвестицій є ключовим компонентом стратегії Китаю в Африці. Пекін активно залучає економічні, дипломатичні та військові ресурси для створення сприятливих умов для своїх інвестицій, що дозволяє не тільки стабілізувати регіони, де реалізуються китайські проєкти, а й зміцнювати політичні та економічні зв'язки з африканськими державами.

Таким чином, інвестиційна експансія Китаю в Африці є не лише економічною стратегією, але й важливим інструментом для зміцнення політичного впливу та геополітичного позиціонування КНР на міжнародній арені. Китай активно використовує свою економічну потужність для забезпечення стабільності й безпеки на континенті, що створює сприятливі умови для довгострокових інвестицій. Через реалізацію масштабних

інфраструктурних проєктів, дипломатичну підтримку та участь у миротворчих ініціативах Пекін не лише збільшує свій вплив в Африці, а й протистоїть західним державам, що намагаються зберегти своє домінування в регіоні. Така політика дозволяє Китаю створювати нові альянси, сприяючи розвитку економічної інтеграції та політичної взаємозалежності між африканськими державами та КНР, що, в свою чергу, зміцнює позиції Китаю як глобального гравця.

2.3. Економічна взаємодія: структура, обсяги та динаміка китайських інвестицій в країнах Африки

Китайські інвестиції в Африці характеризуються яскраво вираженою галузевою спеціалізацією, де три сектори — енергетика, транспорт і телекомунікації — займають провідну роль у формуванні інфраструктурної бази континенту. Ці галузі є основними напрямками, на яких зосереджуються китайські інвестиційні потоки, оскільки вони відповідають потребам африканських країн у розвитку економічної інфраструктури та задоволенні зростаючого попиту на енергетичні ресурси і високі технології [20].

У секторі енергетики Китай активно інвестує в нафтовидобуток, газову промисловість, а також в розвиток відновлювальних джерел енергії. За даними китайського уряду, станом на 2022 рік загальні інвестиції Китаю в енергетичний сектор Африки перевищили 15 мільярдів доларів США. Основними країнами-реципієнтами китайських інвестицій у цьому секторі є Нігерія, Ангола та Південний Судан, що мають значні запаси нафти та природного газу. Китайські компанії, такі як China National Petroleum Corporation (CNPC) та Sinopec, займають лідируючі позиції на африканському ринку в обробці та видобутку енергоресурсів, а також в будівництві енергетичних інфраструктур, таких як нафтопереробні заводи та газопроводи.

Транспортний сектор є другим важливим напрямком китайських інвестицій в Африці, особливо в таких країнах, як Ефіопія, Кенія та

Кот-д'Івуар. Китай фінансує будівництво і модернізацію транспортних мереж, включаючи залізничні та автомобільні дороги, порти та аеропорти. За оцінками китайської статистики, загальний обсяг інвестицій у транспортну інфраструктуру Африки досяг 25 мільярдів доларів США станом на 2022 рік. Одним із найяскравіших прикладів китайських інвестицій у цей сектор є будівництво залізниці Нія-Найробі в Кенії, яка є частиною більш широкої програми Міжнародної залізничної мережі Пояс і Шлях. Успішне завершення цього проекту дозволило значно покращити логістичну інфраструктуру та знизити вартість перевезень в регіоні, а також стимулювало економічний розвиток сусідніх країн [49].

Сектор телекомунікацій є ще одним важливим напрямком китайських інвестицій в Африці. Китайські технологічні компанії, зокрема Huawei та ZTE, відіграють ключову роль у розвитку мобільних мереж, інтернет-інфраструктури та цифрових технологій. Всього за останнє десятиліття китайські інвестиції в телекомунікаційний сектор Африки оцінюються в понад 10 мільярдів доларів США. Ці компанії не лише надають високотехнологічне обладнання, але й здійснюють навчання місцевих спеціалістів, забезпечуючи трансфер технологій. Одним із значущих досягнень є участь китайських компаній у створенні мобільних мереж 4G та 5G в таких країнах, як Південна Африка, Кенія та Нігерія, що сприяє розвитку цифрової економіки на континенті.

Загалом, китайські інвестиції в Африці мають чітку галузеву орієнтацію, спрямовану на розвиток базових інфраструктурних секторів, які є фундаментом для подальшого економічного зростання та інтеграції континенту в глобальну економіку. Вклад Китаю в ці галузі сприяє не тільки розвитку африканських країн, але й зміцненню позицій КНР як основного інвестора та стратегічного партнера на африканському континенті [44].

Протягом останніх двох десятиліть спостерігається неухильне зростання обсягів китайських інвестицій в економіку африканських країн, що свідчить про стратегічну зацікавленість Китаю в довгостроковому

співробітництві з регіоном. Від початку 2000-х років до початку 2020-х років інвестиційна присутність Китаю в Африці зростає більш ніж у десять разів. Якщо у 2003 році загальний обсяг прямих китайських інвестицій в Африку становив лише 490 млн доларів США, то вже у 2022 році ця цифра перевищила 49 млрд доларів США, що демонструє динамічне зростання фінансової участі КНР в розвитку африканських економік.

Найбільші обсяги китайських інвестицій зосереджені в таких країнах, як Ангола, Ефіопія, Південна Африка, Кенія та Нігерія. За даними Міністерства комерції КНР, лише у 2021 році обсяг нових китайських інвестицій в Африку становив понад 5,9 млрд доларів, що на 9,9% більше, ніж у попередньому році. Така позитивна динаміка зберігається навіть попри вплив глобальних економічних потрясінь, таких як пандемія COVID-19, що свідчить про сталість китайської економічної стратегії щодо Африки [4].

Інвестиційна активність Китаю також демонструє певні зміни в структурі: якщо на початкових етапах пріоритет надавався переважно видобувному сектору, зокрема нафті й газу, то згодом китайський капітал почав все активніше спрямовуватись у галузі інфраструктури, сільського господарства, промисловості та цифрової економіки. Така диверсифікація дозволяє Пекіну зміцнювати економічні зв'язки з ширшим колом країн, зменшуючи ризики і залежність від конкретних ресурсів.

Китайські інвестиції здійснюються як на міжурядовому рівні через надання пільгових кредитів і фінансування проєктів у рамках ініціативи «Пояс і шлях», так і через приватні компанії, що діють в Африці. За останніми оцінками, понад 3 500 китайських підприємств здійснюють діяльність у понад 50 країнах Африки, охоплюючи найрізноманітніші сектори — від будівництва до телекомунікацій.

Динаміка зростання китайських інвестицій свідчить про прагнення КНР перетворити Африку на ключового економічного і політичного партнера в глобальній системі. Сталі темпи інвестиційної експансії, зростання її географічного та галузевого охоплення формують основу для

довгострокового економічного партнерства, що має потенціал суттєво вплинути на розвиток обох регіонів.

Китайські інвестиції відіграють дедалі важливішу роль у трансформації економік багатьох африканських країн, справляючи як позитивний, так і неоднозначний вплив на різні сфери їхнього розвитку. Одним із найбільш очевидних наслідків інвестиційної активності КНР є стимулювання економічного зростання через покращення інфраструктури — у першу чергу транспортної та енергетичної. Реалізація масштабних проектів, таких як будівництво доріг, залізниць, електростанцій і телекомунікаційних мереж, сприяє підвищенню доступності внутрішніх і зовнішніх ринків, зменшенню логістичних витрат та покращенню інвестиційного клімату в регіоні [33].

Крім інфраструктурного розвитку, китайські інвестиції сприяють зростанню зайнятості, хоча це питання залишається спірним. З одного боку, нові проекти забезпечують робочі місця для місцевого населення, особливо в будівельному секторі. З іншого боку, африканські уряди й громадські організації неодноразово висловлювали занепокоєння з приводу переважного використання китайських працівників на ключових посадах та обмеженого трансферу технологій і знань до місцевих фахівців. Це породжує ризик довготривалої залежності від іноземного капіталу та браку сталого економічного саморозвитку.

У сфері торгівлі та промисловості китайські інвестиції сприяють розвитку малих та середніх підприємств, створюючи нові виробничі потужності та відкриваючи нові можливості для експорту. Проте надмірне проникнення китайського капіталу також іноді супроводжується витісненням місцевих виробників з внутрішніх ринків через конкурентні переваги великих китайських компаній. Це викликає необхідність запровадження державної політики, яка б гарантувала баланс між відкритістю до іноземних інвестицій і підтримкою місцевого підприємництва [3].

Важливим аспектом є і вплив китайських інвестицій на державний борг. Значна частина проектів реалізується за рахунок пільгових кредитів або

фінансової допомоги, яка, хоч і передбачає вигідні умови, все ж збільшує боргове навантаження на бюджети африканських країн. В деяких випадках зростає ризик боргової залежності, що ставить під сумнів довгострокову фінансову стабільність реципієнтів.

Отже, вплив китайських інвестицій на економіку африканських країн має комплексний характер: з одного боку, вони стимулюють розвиток інфраструктури, сприяють економічному зростанню та модернізації; з іншого — викликають ризики, пов'язані з борговим навантаженням, технологічною залежністю і нерівномірним розподілом вигод. Це вимагає від африканських країн стратегічного підходу до управління іноземними інвестиціями з урахуванням національних інтересів і довгострокових цілей сталого розвитку.

Таким чином, економічна взаємодія між Китаєм та африканськими країнами демонструє високий рівень активності та стратегічну спрямованість на довгострокове співробітництво. Китайські інвестиції охоплюють ключові галузі, зокрема енергетику, транспорт і телекомунікації, що дозволяє Африці вирішувати проблеми інфраструктурної відсталості та стимулювати економічне зростання. Динаміка інвестицій засвідчує їх стабільне зростання, а географічне та галузеве розширення свідчить про глибоку інтеграцію КНР у регіональні економіки. Водночас ефекти від китайської присутності мають неоднозначний характер: поряд із позитивними змінами спостерігаються виклики, пов'язані з ризиками боргової залежності, обмеженим технологічним трансфером та можливим витісненням місцевого бізнесу. Отже, китайські інвестиції виступають потужним чинником трансформації африканського континенту, який потребує виваженого підходу до регулювання та партнерства з боку країн-реципієнтів.

2.4. Вплив китайських інвестицій на економіку країн Африки: наслідки, перспективи та загрози

Інвестиції Китаю в інфраструктуру африканських країн є важливим чинником економічного зростання та розвитку регіону. Одним з найяскравіших позитивних ефектів є значне покращення транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури, що сприяє інтеграції африканських країн у світову економіку, а також забезпечує внутрішньо-африканську мобільність товарів та послуг [21].

Китай активно фінансує проекти з будівництва доріг, залізниць, портів, аеропортів та енергетичних об'єктів, що дозволяє скоротити витрати на транспортування, покращити логістичні процеси та забезпечити енергетичну безпеку. Так, наприклад, проект будівництва залізничного сполучення між Кенею та Танзанією, який фінансується китайським капіталом, дозволяє знизити час доставки товарів на 30-40%, що є важливим фактором для розвитку торгівлі не лише на рівні цих країн, але й для всього регіону Східної Африки.

У секторі енергетики Китай також активно інвестує в будівництво та модернізацію електростанцій, водопостачальних і водовідведених систем. Одним з найбільш значущих проектів є будівництво гідроелектростанції у Демократичній Республіці Конго, яка не лише задовольняє зростаючі потреби в електроенергії на місцевому рівні, а й дозволяє експортувати електричну енергію до сусідніх країн, що стимулює економічне зростання та сприяє розвитку бізнесу.

Китайські інвестиції також мають значний вплив на розвиток комунікаційної інфраструктури. Наприклад, завдяки фінансуванню Китаєм створено численні проекти в області мобільного зв'язку, Інтернет-послуг та телекомунікацій, що зробило Інтернет доступнішим для багатьох африканських країн. Розвиток інформаційних технологій у регіоні сприяє не лише зростанню цифрової економіки, але й покращенню доступу до освіти, медичних послуг і державних сервісів, що позитивно впливає на соціальне та економічне благополуччя населення [30].

Загалом, покращення інфраструктури сприяє збільшенню економічної активності, залученню додаткових інвестицій, а також створенню робочих місць у різних секторах. Важливим аспектом є також розвиток малого та середнього бізнесу, що виникає на базі нових інфраструктурних об'єктів, особливо в таких секторах, як будівництво, транспорт і енергетика. Це не тільки знижує рівень безробіття, але й стимулює розвиток підприємництва та технологічних інновацій.

Отже, китайські інвестиції в інфраструктуру мають великий потенціал для стимулювання економічного зростання в Африці, сприяючи інтеграції регіону в глобальні економічні процеси, покращенню бізнес-клімату, а також соціальній стабільності.

Інвестиції Китаю в Африці мають значний вплив на соціально-економічну структуру континенту, зокрема на створення робочих місць, трансфер технологій та модернізацію соціальних інститутів. Китайські проекти активно сприяють розвитку інфраструктури в таких галузях, як будівництво доріг, енергетика, телекомунікації та гірничодобувна промисловість, що приносить значну кількість робочих місць та сприяє підвищенню кваліфікації місцевого населення [10].

Крім того, китайські інвестиції суттєво впливають на трансфер технологій. У 2021 році Китай інвестував близько 3 мільярдів доларів США в модернізацію енергетичних потужностей Африки, що включало будівництво сонячних електростанцій, вітрових турбін та гідроелектростанцій. В результаті таких інвестицій Африка отримала доступ до нових технологій у відновлювальній енергетиці. Наприклад, проєкт будівництва гідроелектростанції в Демократичній Республіці Конго на річці Секу, фінансований Китаєм, з потенціалом виробництва 4 800 мегават електроенергії, дозволяє не лише забезпечити країни регіону енергетичною незалежністю, але й експортувати електроенергію до сусідніх держав, таких як Уганда та Руанда [25].

З точки зору зайнятості, китайські інвестиції в Африці також впливають на ринок праці. За оцінками, на основі даних Світового банку, китайські компанії створили понад 100 000 робочих місць у різних країнах Африки, зокрема у Кенії, Анголі, Нігерії та Ефіопії.

Водночас, китайські інвестиції в інформаційні технології та телекомунікації сприяють розвитку цифрової економіки в Африці. Наприклад, компанії Huawei та ZTE інвестують у модернізацію телекомунікаційних мереж у таких країнах, як Південний Судан, Нігерія та Кенія. За підсумками 2020 року, Huawei надала підтримку в розвитку інтернет-мереж для понад 700 мільйонів африканців, що дозволило знизити витрати на зв'язок та збільшити доступність цифрових послуг. Ці технології не лише забезпечують економічний розвиток через покращення інфраструктури, але й дозволяють створити нові робочі місця в секторі цифрових послуг, що позитивно впливає на рівень зайнятості в регіоні [46].

Отже, китайські інвестиції в Африці стимулюють розвиток економіки, створюючи нові робочі місця та сприяючи модернізації різних секторів. Однак важливо зазначити, що хоча інвестиції Китаю допомагають покращити інфраструктуру та підвищити рівень кваліфікації працівників, ці ефекти нерідко супроводжуються проблемами, такими як обмежений доступ до висококваліфікованих робочих місць та низький рівень локалізації технологій, що потребує подальшого удосконалення.

Китайські інвестиції в Африці активно сприяють зростанню обсягів торгівлі та поліпшенню торговельної інтеграції як на внутрішньоафриканському, так і на глобальному рівнях.

Зокрема, китайські інвестиції у транспортну інфраструктуру значно полегшили експортні операції. Завдяки будівництву нових залізничних ліній, доріг і портів у таких країнах, як Кенія, Танзанія та Ефіопія, з'явилася можливість зменшити витрати на транспортування товарів. Наприклад, створення залізничної лінії Момбаса—Найробі (фінансованої Китаєм) значно покращило експортні можливості Кенії, зменшивши час доставки вантажів і

зробивши африканські товари більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках. У результаті цього проєкту обсяг торгівлі між Кенією та Китаєм зріс на 25% після відкриття залізничного сполучення, а загальний експорт Кенії зріс на 10% у порівнянні з попередніми роками [1].

Крім того, китайські інвестиції сприяють розвитку ключових секторів, які мають значний експортний потенціал. Наприклад, у секторі гірничодобувної промисловості Африка стала важливим постачальником мінералів, таких як кобальт, мідь і золото, до Китаю. Китай є найбільшим імпортером цих ресурсів з Африки, що забезпечує зростання експортних поставок із таких країн, як Демократична Республіка Конго, Замбія та Мозамбік. У 2020 році Китай імпортував з Африки понад 70 мільярдів доларів США вартості мінералів, що становить близько 30% загального китайського імпорту з континенту. Це значно покращує економічні перспективи країн, що експортують ці ресурси, і забезпечує додаткові надходження до національних бюджетів.

Особливу увагу заслуговує розвиток зони вільної торгівлі Африки (AfCFTA), яка була започаткована у 2021 році. Китай, будучи важливим економічним партнером багатьох африканських країн, відіграє суттєву роль у реалізації цієї ініціативи. В рамках AfCFTA африканські країни зможуть значно знизити торгові бар'єри, що, у свою чергу, дозволить країнам африканського континенту не лише збільшити торгівлю між собою, а й зміцнити позиції на глобальних ринках. Очікується, що реалізація цієї ініціативи призведе до збільшення внутрішньоафриканської торгівлі на 52% до кінця 2025 року, що має стати суттєвим імпульсом для зростання економіки в цілому [8].

Китайські інвестиції також сприяють покращенню доступу до глобальних ланцюгів поставок. Завдяки розширенню інфраструктури і розвитку виробничих потужностей в Африці країни регіону стають частиною глобальних виробничих мереж, що дозволяє їм збільшувати експорт на міжнародні ринки. За даними Міністерства торгівлі КНР, Африка

експортувала до Китаю товарів на загальну суму понад 110 мільярдів доларів у 2020 році, що є значним зростанням порівняно з попередніми роками.

Отже, китайські інвестиції в Африці мають суттєвий вплив на зростання експорту та покращення торговельної інтеграції як на рівні африканських країн, так і в глобальному масштабі. Завдяки розвитку транспортної інфраструктури, покращенню логістики та підтримці важливих експортних секторів, таких як гірничодобувна промисловість, африканські країни здатні зміцнити свої позиції на світових ринках і значно покращити свої економічні перспективи [38].

Таким чином, китайські інвестиції значно сприяють економічному розвитку африканських країн, особливо через модернізацію інфраструктури, створення нових робочих місць, а також розвиток стратегічних секторів, таких як енергетика, транспорт і телекомунікації. Завдяки цим інвестиціям зростають експортні можливості африканських країн, покращується внутрішньоафриканська та глобальна інтеграція, а також знижуються витрати на транспортування і логістику. Однак, попри позитивні ефекти, ці інвестиції також створюють виклики, зокрема залежність від зовнішніх технологій і недостатнє місцеве виробництво, що потребує подальших зусиль для забезпечення сталого економічного розвитку.

Китайські інвестиції в Африці неодноразово піддавались критиці через звинувачення у застосуванні «неоколоніальних» методів. Важливими аспектами цієї критики є контроль над природними ресурсами континенту, а також вплив, який Китай здобуває через свої інвестиції на політичні процеси в африканських країнах. Один із головних аргументів, який висувають опоненти китайської стратегії, полягає в тому, що Китай, використовуючи свої фінансові ресурси, має змогу фактично контролювати природні ресурси, такі як нафта, мідь, кобальт, які є ключовими для економік багатьох африканських країн [22].

Китайські компанії активно інвестують у гірничодобувну промисловість, зокрема в такі країни, як Демократична Республіка Конго,

Ангола та Замбія, де вони отримують доступ до великих запасів корисних копалин. Наприклад, китайські компанії контролюють більшість мідних родовищ у Замбії, що дає їм можливість впливати на ціни та експорт цього важливого металу. Це викликає побоювання, що країни, які володіють великими запасами природних ресурсів, стають економічно залежними від Китаю, що обмежує їх суверенітет і довгострокові перспективи розвитку.

Іншим важливим аспектом є політичний вплив, який Китай може здобувати через свої інвестиції. Багато африканських урядів, особливо в країнах з низьким рівнем розвитку, приймають китайські інвестиції без належних умов, що забезпечують контроль за стратегічними інтересами країни. Зокрема, у деяких випадках китайські інвестори використовують свою фінансову могутність, щоб домогтися політичних поступок від африканських урядів, інколи маніпулюючи їх внутрішньою політикою. Китай активно використовує принцип «без втручання у внутрішні справи», що дозволяє африканським країнам отримувати кредити та інвестиції без вимог щодо поліпшення прав людини чи демократичних стандартів, як це зазвичай вимагають західні держави. Це створює двоїсте враження: з одного боку, Китай допомагає розвивати інфраструктуру, з іншого — його інвестиції можуть підсилювати залежність від зовнішніх факторів і обмежувати внутрішню політичну автономію [29].

Критики цієї стратегії вказують на те, що Китай часто діє в межах своїх інтересів, що може призвести до ситуації, коли африканські країни стають лише постачальниками сировини, не отримуючи реальної вигоди від економічного зростання. У результаті країни можуть опинитися в борговій пастці, втрачаючи частину свого суверенітету та здатність приймати незалежні економічні рішення.

Отже, китайські інвестиції в Африці викликають змішані реакції. Хоча вони несуть очевидні переваги у вигляді розвитку інфраструктури та економічного зростання, не можна ігнорувати потенційні ризики, пов'язані з посиленням залежності африканських країн від Китаю, контролем за

природними ресурсами та можливими політичними маніпуляціями. Це ставить під питання справжні мотиви китайської стратегії в Африці — чи є це взаємовигідним партнерством, чи продовженням «неоколоніальної» експансії.

Незважаючи на численні критики, Китай і низка африканських лідерів виступають на захист своєї стратегії, підкреслюючи, що китайські інвестиції в Африці є важливим інструментом розвитку, а не проявом «неоколоніалізму». Позиція Китаю, а також багатьох африканських урядів, полягає в тому, що ці інвестиції сприяють не лише економічному зростанню континенту, але й створюють можливості для довгострокового партнерства, заснованого на рівноправному обміні [19].

Крім того, китайські інвестиції сприяють розвитку важливих секторів економіки, таких як енергетика, сільське господарство та промисловість, що дає змогу створювати нові робочі місця, підвищувати рівень зайнятості і сприяти соціально-економічному розвитку. Китай активно впроваджує інвестиційні проекти в таких галузях, як сонячна енергетика в Намібії, сільське господарство в Ефіопії та гірничодобувна промисловість у Замбії, що дає можливість африканським країнам не лише залучати необхідні технології, але й створювати нові виробничі потужності.

Африканські лідери, як, наприклад, президент Південної Африки Сиріл Рамафоса та президент Кенії Ухуру Кеніата, підкреслюють, що китайські інвестиції є важливими для розвитку Африки, оскільки вони забезпечують необхідні фінансові ресурси для реалізації амбітних інфраструктурних проєктів, які не могли б бути здійснені без зовнішніх інвестицій. Вони також зазначають, що Китай пропонує справедливі умови співпраці, не ставлячи жорстких вимог щодо реформ чи політичних змін, як це часто відбувається з боку західних країн. Такий підхід дозволяє африканським країнам зберігати свою політичну автономію та ухвалювати рішення, орієнтовані на власні інтереси [28].

Отже, позиція Китаю і африканських лідерів полягає в тому, що китайські інвестиції — це взаємовигідне партнерство, яке дозволяє Африці розвиватися, покращувати економічну ситуацію та створювати основи для сталого розвитку в майбутньому. Цей підхід передбачає рівноправний обмін, при якому Китай виграє від доступу до природних ресурсів і ринків, а Африка — від інвестицій у критичну інфраструктуру та стимулювання економічного зростання.

Посилення китайської присутності в Африці викликає активну реакцію з боку міжнародної спільноти, зокрема США, Європейського Союзу та інших західних держав, які уважно стежать за розвитком економічних та політичних процесів на континенті. Ці країни та міжнародні організації виражають своє занепокоєння щодо геополітичних і економічних наслідків китайської експансії, одночасно намагаючись знайти шляхи для балансування своїх інтересів у регіоні [5].

США, як один з найбільших економічних і політичних акторів на світовій арені, з самого початку намагаються утримувати свої позиції в Африці, зокрема в таких стратегічних секторах, як енергетика, безпека та розвиток інфраструктури. Американська адміністрація, зокрема, вважає, що китайські інвестиції в Африці можуть призвести до несанкціонованого монополізування ресурсів і створення економічної залежності, що, в свою чергу, знижує політичну та економічну автономію країн регіону. Вашингтон також побоюється, що зростання економічної могутності Китаю може супроводжуватися політичним впливом, що обмежить можливості західних країн для реалізації своїх стратегічних інтересів в Африці.

У відповідь на посилення китайської присутності, США активно підтримують різні ініціативи для стимулювання розвитку Африки, пропонуючи альтернативу китайським інвестиціям.

Європейський Союз також стурбований зростаючим впливом Китаю в Африці, зокрема в контексті конкуренції за ресурси та геополітичних інтересів. Однак, на відміну від США, ЄС зазвичай підходить до цієї

проблеми з точки зору прагматизму і співпраці. Європейські країни активно співпрацюють з африканськими державами в рамках різних економічних програм, таких як "Європейська стратегія для Африки", і намагаються забезпечити свою економічну присутність у таких сферах, як сільське господарство, інфраструктура та розвиток людських ресурсів. ЄС також прагне зберігати свій політичний вплив на континенті, підтримуючи африканські країни в процесах демократичних реформ і зміцнення верховенства права.

Інші міжнародні актори, як-от Японія, Індія і міжнародні фінансові інститути, також грають важливу роль у балансуванні інтересів у Африці. Японія, зокрема, зосереджується на технологічному та інфраструктурному розвитку через ініціативи, такі як "Tokyo International Conference on African Development" (TICAD), що покликані підтримати сталий розвиток і технічний прогрес на континенті [34].

Реакція Заходу на китайську стратегію в Африці свідчить про загострення конкурентної боротьби за вплив у цьому важливому регіоні. З одного боку, китайські інвестиції сприяють розвитку Африки, однак з іншого — це посилення залежності африканських країн від зовнішніх акторів і створення нових економічних та політичних викликів. Відповідно, міжнародна спільнота шукає шляхи для того, щоб забезпечити рівновагу між своїми інтересами, не допустивши монополізації китайським впливом і зберігаючи при цьому підтримку розвитку африканських країн.

Таким чином, питання про природу китайських інвестицій в Африці залишається предметом гарячих дискусій. З одного боку, китайська стратегія інвестицій у континент сприяє розвитку інфраструктури, створенню робочих місць і зростанню економічної стабільності в африканських країнах. З іншого боку, виникають занепокоєння щодо можливих політичних маніпуляцій, зростаючої залежності від китайських кредитів і ресурсів, що підсилює критику з боку західних держав. У результаті, можна стверджувати, що китайська присутність в Африці має двояке значення: з одного боку, це

сприяє розвитку, з іншого — викликає ризики економічної і політичної залежності, що вимагає ретельного аналізу і балансування інтересів усіх учасників.

Сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату, цифровізація та питання безпеки, мають суттєвий вплив на трансформацію африкансько-китайських економічних відносин, змінюючи їх зміст та формат. Ці глобальні тренди не лише диктують нові умови для співпраці, а й вимагають від обох сторін адаптації до змінюваного світового порядку [39].

Зміна клімату стає важливим фактором у визначенні майбутнього економічного партнерства між Китаєм і Африкою. Африканські країни вже зараз відчувають на собі негативні наслідки зміни клімату, зокрема через засухи, повені та інші природні катастрофи. Китай, будучи одним з найбільших у світі виробників і споживачів енергії, активно шукає шляхи для розширення співпраці в галузі відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна і вітрова енергетика.

Цифровізація є ще одним важливим напрямком, який змінює формат економічних відносин. Африка, з її молодим населенням і низьким рівнем цифровізації, стає потенційно важливим ринком для розвитку технологій. Китай активно інвестує в цифрову інфраструктуру, включаючи мобільний інтернет, електронну комерцію, а також технології штучного інтелекту та блокчейн. Наприклад, китайська компанія Huawei є одним із найбільших постачальників технологій зв'язку в Африці і активно співпрацює з африканськими урядами щодо впровадження 5G технологій.

Безпека також є важливим аспектом у контексті глобальних викликів. Африка стикається з численними проблемами у сфері безпеки, такими як тероризм, конфлікти, організована злочинність та гуманітарні кризи. Китай, як економічний партнер, не лише інвестує в інфраструктуру та промисловість, але й активно залучений у безпекові ініціативи, зокрема в рамках миротворчих місій і боротьби з тероризмом. Китайські миротворчі сили працюють в деяких африканських країнах, таких як Судан і Південний

Судан, де вони допомагають стабілізувати ситуацію і забезпечувати безпеку стратегічних об'єктів. Це дозволяє Китаю зміцнювати свою роль як глобального актора, який не лише забезпечує економічний розвиток, а й сприяє зміцненню безпеки в Африці [7].

Протягом останніх десятиліть Африка значно змінила свою економічну роль на світовій арені, поступово перетворюючись з регіону, який здебільшого залежав від експортних поставок сировини, на важливий гравець у глобальній економіці, як ринок і виробничий хаб. Це трансформування відбувається на тлі економічного зростання багатьох країн Африки, яке в останні роки стало помітним на тлі стабільного зростання ВВП, розвитку інфраструктури та інновацій у таких секторах, як сільське господарство, промисловість та послуги.

Однією з основних причин цього зростання є значний потенціал Африки у вигляді молодого та швидко зростаючого населення, що створює великий внутрішній ринок для товарів та послуг. За оцінками ООН, до 2050 року чисельність населення Африки збільшиться вдвічі, що зробить континент одним з найбільших і найдинамічніших ринків у світі. Африка вже стала важливим споживачем продукції, зокрема електроніки, автомобілів, товарів масового споживання та будівельних матеріалів. Водночас, значний попит на інфраструктурні проекти, зокрема в галузях енергетики, транспорту, технологій та охорони здоров'я, відкриває нові можливості для інвесторів, зокрема китайських, які активно заповнюють цей ринок [36].

У цьому процесі роль Китаю є вирішальною. Китай не лише є найбільшим торговим партнером Африки, але й активно сприяє розвитку континенту через прямі інвестиції, зокрема в інфраструктуру, сільське господарство, енергетику та цифрові технології. Китайські компанії мають вагому присутність у виробничих галузях Африки, зокрема в гірничодобувній промисловості, нафтовидобутку, а також в обробній промисловості, де створюються нові виробничі потужності та збільшується обсяг виробництва.

Крім того, китайські інвестиції сприяють створенню робочих місць, що важливо для зростання середнього класу в африканських країнах.

У зв'язку з цим Африка стає важливим виробничим хабом для глобальних компаній, які шукають нові можливості для розміщення виробничих потужностей. Розвиваючи свої промислові зони, Африка поступово починає заміщувати деякі виробничі функції, які раніше виконувалися в Азії чи інших частинах світу. Це дозволяє не лише знизити витрати на виробництво, але й наблизити товари до місцевих ринків, що підвищує ефективність виробничих ланцюгів.

У світлі змін, які відбуваються на глобальній арені, майбутнє африкано-китайських економічних відносин відкриває кілька можливих сценаріїв розвитку, кожен з яких відображає різні напрямки в еволюції співпраці та конкуренції. Ці сценарії залежатимуть від політичних, економічних і соціальних чинників, що визначатимуть динаміку відносин між Африкою, Китаєм і рештою світу [48].

1. Стратегічне партнерство. Один з найбільш ймовірних сценаріїв передбачає поглиблення співпраці між Китаєм та Африкою, що буде базуватися на принципах взаємної вигоди, розвитку інфраструктури, цифровізації та інвестицій у ключові галузі економіки. У цьому випадку Китай продовжить надавати Африці фінансування та технології для розвитку критичної інфраструктури, енергетики, транспорту та цифрових послуг, а також створення нових робочих місць. Африканські країни отримають вигоду від інвестицій, які будуть сприяти економічному зростанню, розвитку нових секторів і покращенню бізнес-середовища. Це дозволить Китаю зміцнити свою роль в якості стратегічного партнера для Африки, забезпечуючи стабільність у партнерських відносинах та максимізуючи вигоди для обох сторін.

Проте цей сценарій можливий лише за умови, що африканські країни зможуть зберегти політичну та економічну незалежність у межах цієї співпраці. Важливою умовою є ефективний моніторинг китайських

інвестицій, щоб уникнути надмірної залежності від китайських кредитів і збереження контролю над стратегічними секторами економіки [9].

2. Конкуренція. Існує ймовірність, що в майбутньому відносини між Китаєм і Африкою можуть стати предметом конкуренції, зокрема з іншими глобальними акторами, такими як США, ЄС та інші економічні гравці, що теж намагаються зміцнити своє економічне і політичне становище на африканському континенті. У разі посилення економічної конкуренції між Китаєм і Заходом, африканські країни можуть бути змушені шукати рівновагу між своїми традиційними економічними партнерами і новими гравцями. Така конкуренція може призвести до більш інтенсивних переговорів і виявлення жорстких політичних умов, а також призвести до перегляду умов торговельних угод та інвестиційних проектів.

У такому випадку Африка може стати ареною не лише для економічних змагань, але й для політичних маніпуляцій з боку зовнішніх акторів, які намагатимуться нав'язати свої інтереси африканським державам. Це може підвищити ризик для стабільності економічних відносин і вивести співпрацю з Китаєм на більш конкурентний рівень [27].

3. Автономізація. Останнім можливим сценарієм є розвиток Африки як більш автономного економічного гравця, здатного менш залежати від зовнішніх інвестицій, зокрема китайських. Африканські країни можуть з часом почати шукати більш диверсифіковані джерела фінансування, одночасно посилюючи внутрішні ініціативи для економічного розвитку, такі як регіональні економічні союзи, власні інфраструктурні проекти та посилення самостійності в управлінні природними ресурсами.

Цей сценарій включає зростання внутрішньої економічної інтеграції Африки, що дозволить країнам на континенті нарощувати виробничі потужності та зменшувати свою залежність від іноземних інвестицій, зокрема з боку Китаю. У цьому контексті, Африка може зосередитися на розвитку своїх економічних потенціалів і зміцненні регіональних торгових зв'язків, що зменшить її залежність від великих зовнішніх гравців. Однак цей шлях

вимагає значних реформ та інвестицій у внутрішню інфраструктуру та людські ресурси, а також досягнення стабільності в політичному управлінні [24].

Отже, відносини між Китаєм та Африкою можуть розвиватися в кількох напрямках, залежно від того, як обидві сторони реагуватимуть на внутрішні та зовнішні економічні та політичні зміни. Найбільш ймовірним є сценарій стратегічного партнерства, хоча конкуренція та автономізація також можуть стати реальністю, з огляду на глобальні зміни в економічному середовищі. Важливим фактором у визначенні майбутнього буде здатність африканських країн зберігати баланс між вигодами від співпраці з Китаєм і прагненням до економічної незалежності та політичної стабільності.

Таким чином, перспективи трансформації африкансько-китайських економічних відносин в контексті світових тенденцій залежать від низки факторів, серед яких глобальні виклики, зокрема зміна клімату, цифровізація та безпека, а також еволюція ролі Африки в світовій економіці. Ключовими напрямками майбутнього розвитку будуть стратегічне партнерство, яке зможе забезпечити взаємну вигоду через подальшу інтеграцію та розвиток інфраструктури, а також можливі сценарії конкуренції з іншими економічними акторами, що може вплинути на стабільність відносин. Водночас, зростаюча автономія Африки і посилення її внутрішньої економічної інтеграції можуть призвести до переосмислення ролей та більш рівноправних відносин з Китаєм. У будь-якому випадку, майбутнє африкано-китайських відносин є динамічним і залежить від того, як обидві сторони будуть адаптуватися до нових світових реалій.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження китайських інвестицій в Африці були розглянуті як геополітичні, так і економічні аспекти цього явища, що є важливим фактором глобальної економічної інтеграції. Китай, зокрема через свою інвестиційну ініціативу «Пояс і шлях», продовжує зміцнювати свою присутність в Африці, ставши основним партнером для багатьох країн континенту. Аналіз китайських інвестицій у рамках цієї стратегії дозволив виокремити кілька важливих напрямів, серед яких основними є розвиток інфраструктури, енергетики, транспорту та цифрових технологій, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності африканських економік на міжнародній арені.

У розділі, присвяченому теоретико-методологічним засадам дослідження іноземних інвестицій в умовах глобалізації, були охарактеризовані ключові теоретичні підходи до інвестиційної політики Китаю. Виявлено, що китайська модель інвестиційної стратегії, спрямована на підтримку розвитку інфраструктурних проєктів та інновацій, базується на принципах взаємної вигоди для усіх учасників. Зокрема, китайські інвестиції допомагають африканським країнам досягати економічного зростання, що дозволяє їм зменшувати рівень бідності та сприяти створенню нових робочих місць. Цей процес має важливе значення для стабільності та соціально-економічного розвитку на континенті.

Проте китайські інвестиції супроводжуються рядом викликів та проблем, що були детально розглянуті в другому розділі. У контексті геополітичних мотивів інвестиційної експансії Китаю в Африці можна виділити декілька аспектів. По-перше, через інвестиції Китай зміцнює свій політичний вплив на африканських лідерів і уряди, що може призвести до збільшення залежності африканських країн від зовнішніх фінансових ресурсів і до потенційної маніпуляції політичними процесами. По-друге, важливим є ризик "неоколоніального" впливу, зокрема через контроль за

природними ресурсами та стратегічними сектори економіки, що ставить під питання рівність партнерства між Китаєм та африканськими державами.

Проблематика "неоколоніалізму" в контексті китайських інвестицій була також розглянута в третьому розділі роботи, де зверталася увага на звинувачення в маніпуляціях урядами африканських країн та спроби контролю над важливими галузями економіки. Однак, з іншого боку, існують аргументи на користь того, що ці інвестиції є взаємовигідними і можуть сприяти стійкому розвитку африканських країн. Вони дозволяють значно покращити інфраструктуру, забезпечити доступ до новітніх технологій, знизити рівень безробіття та сприяти розвитку місцевих підприємств. Ідея стратегічного партнерства, яка активно підтримується як китайськими, так і африканськими лідерами, підкреслює важливість подальшого розвитку співпраці на засадах рівноправності та взаємних вигод.

Аналіз перспектив трансформації африкансько-китайських економічних відносин у контексті світових тенденцій дозволяє стверджувати, що майбутнє цієї співпраці залежить від глобальних викликів, таких як зміна клімату, цифровізація та безпека. Зміна клімату та перехід до «зелених» технологій потребують нових форм співпраці, зокрема в сфері чистої енергетики, інноваційних технологій та охорони навколишнього середовища. Китай має значний досвід у розробці технологій у цих сферах, що може стати важливим інструментом для розвитку Африки, особливо з урахуванням її багатих природних ресурсів.

Загалом, перспективи трансформації африкано-китайських відносин залежать від здатності обох сторін адаптуватися до нових економічних умов та від рівня політичної зрілості африканських країн у процесі співпраці. Важливим фактором є також зростаюча роль Африки на світовій арені, де континент стає не лише важливим ринком, а й виробничим хабом. Китай, зі свого боку, продовжуватиме відігравати важливу роль у цьому процесі, проте важливо, щоб африканські країни могли зберігати свою економічну автономію та активно впливати на умови співпраці.

Перспективи африкано-китайських економічних відносин можуть включати як подальшу інтеграцію, так і зростання конкуренції з іншими глобальними економічними акторами. Поглиблення співпраці з Китаєм, на фоні глобальних економічних змін та викликів, має потенціал як для взаємного збагачення, так і для виникнення нових точок напруги, зокрема у сфері політичного впливу та залежності від зовнішніх ресурсів.

Для подальшого розвитку африкано-китайських економічних відносин важливо враховувати, що хоча Китай продовжує бути важливим інвестором, африканські країни набувають дедалі більшої самостійності в ухваленні рішень щодо зовнішніх інвестицій. Це зокрема стосується переговорів і укладання угод з іншими великими економіками, такими як США, ЄС, а також новими економічними гравцями, такими як Індія та країни Близького Сходу. Це створює додаткові стимули для Китаю до постійного перегляду своєї стратегії та адаптації до нових умов.

Зростаючий рівень глобалізації та інтеграції Африки у світову економіку також відкриває нові можливості для зміцнення співпраці між Китаєм і африканськими державами. Водночас розвиток нових технологій, включаючи цифрові інновації та технології «зелених» енергетичних рішень, стає важливим аспектом для розвитку не лише економіки континенту, але й для досягнення цілей сталого розвитку. Ці зміни ставлять перед обома сторонами нові завдання: забезпечення екологічної стійкості, посилення енергетичної безпеки та підтримка інноваційної економіки. Африканські країни мають великі можливості для розвитку в цих галузях, і Китай, зі своїм досвідом та технологіями, може відігравати важливу роль у цьому процесі.

Однак для досягнення ефективного партнерства на довгострокову перспективу африканським країнам потрібно активно працювати над своєю політичною та економічною незалежністю. Інвестиції Китаю не повинні призводити до збільшення залежності від зовнішніх ресурсів і фінансування, а мають стати частиною стратегії розвитку самодостатніх економік. Африканські держави повинні працювати над посиленням внутрішнього

виробництва, розвитку людського капіталу, покращенням бізнес-клімату та створенням сприятливих умов для іноземних інвестицій, щоб забезпечити стійкість національних економік.

Водночас китайські інвестиції потребують чіткої та прозорої політики на рівні урядів африканських країн. Важливо, щоб африканські уряди не лише отримували вигоди від інвестицій, а й впливали на умови співпраці з Китаєм, щоб вони були максимально вигідними для розвитку національних економік. Це означає необхідність створення умов для технологічного і наукового співробітництва, а також для розвитку місцевих підприємств, що дасть змогу забезпечити довгострокову стійкість економічного розвитку.

У контексті подальшої трансформації глобальних економічних відносин, важливими аспектами є також геополітичні зміни, що відбуваються у світі. Африка, як стратегічний регіон, стає все більш привабливим для глобальних економічних гравців, і Китай буде змушений постійно адаптувати свої стратегії, враховуючи зростання конкуренції з боку інших великих економік. Це може призвести до того, що африканські країни матимуть більший вибір інвесторів, що стимулюватиме розвиток більш диверсифікованої економічної співпраці.

Таким чином, китайські інвестиції в Африці відіграють важливу роль у економічному розвитку континенту, однак для досягнення взаємовигідного партнерства африканським країнам необхідно активно працювати над вдосконаленням внутрішніх інституційних механізмів, посиленням економічної стабільності та технологічного розвитку. Партнерство між Китаєм та Африкою має великий потенціал для довгострокового розвитку, однак важливо, щоб цей процес супроводжувався рівноправними умовами для усіх учасників. Тільки за таких умов африканські країни зможуть максимально використовувати потенціал китайських інвестицій для власного економічного зростання та стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананд, В. Коли Китай править Африкою. *Frontline*. 2024. 11 листоп. URL: <https://frontline.thehindu.com/world-affairs/china-africa-focac-2024-trade-investment-military-presence-india-strategic-partnership/article68822979.ece>.
2. Богданович А.І. Китайська інвестиційна експансія в Африці: переваги та виклики. *Економіка і держава*. 2022. № 10. С. 23–28.
3. Ван Ї закликав країни Африки разом із Китаєм будувати багатополарний світ. *Укрінформ*. 2024. 2 вересня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3901343-van-i-zaklikav-kraini-afriki-razom-iz-kitaem-buduvati-bagatopolarnij-svit.html>
4. Данилюк А.М. Теоретичні підходи до оцінки іноземних інвестицій. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 66. С. 45–50.
5. Дон С. Мерфі. Підйом Китаю на Глобальному Півдні: Близький Схід, Африка та альтернативний світовий порядок Пекіна. *Стенфорд, Каліфорнія*. 2022. URL: <https://search.worldcat.org/title/1249712936>
6. Дорош Л., Яблонська М. «М'яка» сила Китаю: оцінка ефективності та реакція на сучасні виклики. *Гуманітарні візії*. 2021. Т. 7. № 2. С. 22–27.
7. Економіка Китаю може стати першою у світі вже у 2030 році. *Голос Америки*. 2022. 4 січня. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/kytai-ekonomika/6382485.html>
8. Китай може випередити США і стати першою економікою світу вже до 2028 року. *Bloomberg*. *Укрінформ*. 2022. 3 лютого. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3161892-kitaj-moze-viperediti-ssa-i-stati-persou-ekonomikou-svitu-vze-do-2028-roku-bloomberg.html>
9. Китай розширює присутність в Африці: пропонує мільярдні інвестиції. *Хвиля*. 2024. 6 вересня. URL: <https://hvylya.net/uk/news/299008-kitay-rasshiryayet-prisutstvие-v-afrike-predlagaet-milliardnye-investicii>

10. Китайська експансія Африки: як китайські «приватні» охоронні фірми модернізують досвід «Вагнера». *DeepState UA*. 2024. 27 березня. URL: <https://deepstateua.com/kytayska-ekspansiya-afriky/>
11. Кіктенко В. Геоeкономiчне зростання Китаю у сучасному світі: стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 22 лютого 2017 р. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 4. С. 42–60. URL: http://www.visnyk-nanu.org.ua/sites/default/files/files/Visn%202017/4/Visn_4-2017%2B8.pdf
12. Котляр О. Сучасні тенденції китайських інвестицій в країни Африки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2023. № 49. С. 109–115.
13. Кузик Б. Геостратегія Китаю у ХХІ столітті: економічний аспект. Київ: НІСД, 2021. 210 с.
14. Кулицький С. Глобальна експансія Китаю та проблеми розвитку української економіки. Україна: події, факти, коментарі. 2021. № 2. С. 37–50. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5118:51e-volyutsiya-ekonomiki-knr-v-globalnomu-vimiri&catid=8&Itemid=350
15. Міністерство закордонних справ КНР: офіційний сайт. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/>
16. Міністерство комерції КНР: офіційний сайт. URL: <https://www.mofcom.gov.cn/>
17. Міністерство фінансів КНР: офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.cn/index.htm>
18. Промова Голови КНР Сі Цзіньпіна на церемонії відкриття щорічного Світового економічного форуму у Давосі в січні 2017 р. Україна – Китай. 2017. № 3(9). С. 5–26.
19. Романік С. В. «М'яка сила» КНР як інструмент зовнішньої політики щодо Африки. Науковий блог НаУ «Острозька академія». 2025. 8 березня. URL:

<https://naub.oa.edu.ua/myaka-syla-knr-yak-instrument-zovnishnoyi-polityky-shhod-o-afryky/>

20. Список проєктів Ініціативи «Один пояс, один шлях» в Африці. Wikipedia. 2025. URL:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_projects_of_the_Belt_and_Road_Initiative

21. Тібо́ Г. Кита́йська комуністична партія допомагає готувати африканські еліти. *Le Monde*. 2024. 8 верес. URL:

https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/09/08/the-chinese-communist-party-helps-train-african-elites_6725263_4.html.

22. Ткач А. Китай розширює вплив в Африці через портову інфраструктуру. Inkorr. 2025. 23 квітня. URL:

<https://inkorr.com/kitaj-rozsirue-vpliv-v-africi-cerez-portovu-infrastrukturu-261552>

23. Урусов В. Поглиблення співпраці між Китаєм і Африкою – очевидні результати. *China Radio International (CRI)*. 2023. 23 серпня. URL:

<https://ukrainian.cri.cn/2023/08/23/ARTImOv4Y4fvecfNFDksYXPy230823.shtml>

24. Фонд розвитку Китай – Африка (CAD Fund). Wikipedia. 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/China-Africa_Development_Fund

25. Форум співпраці Китай – Африка (FOCAC). Wikipedia. 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Forum_on_China%E2%80%93Africa_Cooperation

26. Хомяк М.Ю. Геоeкономіка КНР: інструменти та механізми впливу. Львів: ЛНУ, 2021. 157 с.

27. Черняк О.І. Механізми забезпечення інвестиційної привабливості держави. Харків: ХНЕУ, 2020. 239 с.

28. Шевченко П. Китайський континент: як Пекін посилюється в Африці // LB.ua. 2023. 15 червня. – URL:

https://lb.ua/world/2023/06/15/560567_kitayskiy_kontinent_yak_peekin.html

29. Attree L. China and Conflict-affected States. Between Principle and Pragmatism. London: Safeworld. 2012.

30. Brautigam D. *The Dragon's Gift. The Real Story of China in Africa.* Oxford: Oxford University Press. 2009.
31. Brautigam D., Hwang J., Wang Lu. Chinese-financed Hydropower Projects in Sub-Saharan Africa. 2015. CARI. Policy Brief, no. 8. URL: https://static1.squarespace.com/static/5652847de4b033f56d2bdc29/t/568c48e669a91a2847f1ac46/1452034278357/CARI_PolicyBrief_8_Apr2015.pdf
32. Chatelard S.G., Chu J.M. Chinese Agricultural Engagements in Zambia: A Grassroots Analysis. CARI. *Policy Brief*, 2015. no. 4. URL: https://static1.squarespace.com/static/5652847de4b033f56d2bdc29/t/568c474fd8af1097861ed025/1452033871100/CARI_PolicyBrief_4_Jan2015.pdf
33. China flexes its media muscle in Africa – encouraging positive headlines as part of a soft power agenda. *The Conversation*. URL: <https://theconversation.com/china-flexes-its-media-muscle-in-africa-encouraging-positive-headlines-as-part-of-a-soft-power-agenda-245804>
34. Confucius institutes grow knowledge of China. China Daily. 2023. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202311/15/WS65548c48a31090682a5ee544.html>
35. Dollar D. China's Engagement with Africa. From National Resources to Human Resources. Washington: Brookings Institution. 2016. 124 p.
36. Forum on China-Africa Cooperation. Africa-China Economic and Trade Cooperation. 2013. Beijing. URL: <http://en.people.cn/90883/8382239.html>
37. Gonondo J. Africa and China Higher Education Cooperation: Establishing Knowledge Sharing Partnership between Students. *Journal of Education and Practice*, 2017. vol. 8, no. 10, pp. 17–28.
38. Hackenesch C., Bader J. Pragmatic, Strategic and Wide-Reaching: The CCP's Party Diplomacy in Africa. *Megatrends Afrika*. 2024. P. 1–11. URL: https://www.megatrends-afrika.de/assets/afrika/publications/policybrief/MTA_PB29_Hackenesch_Bader_CCP_Diplomacy_Africapdf

39. Idun-Arkhurst I. Ghana's Relations with China. The South African Institute of International Affairs (SAIIA). *China in Africa Report*, 2008. no. 3. 27 p.
40. Jiao Yang. Chinese Agribusiness Entrepreneurship in Africa: Case Studies in Ghana and Nigeria. *CARI. Policy Brief*, 2015. no. 5. URL: https://static1.squarespace.com/static/5652847de4b033f56d2bdc29/t/568c4768a2bab8d57520442c/1452033896317/CARI_PolicyBrief_5_Jan2015.pdf
41. Ligang Song, Garnaut R., Cai Fang, Johnston L. (eds.) China's New Sources of Economic Growth: *Human Capital, Innovation and Technological Change*. 2017. Volume 2. Canberra: The Australian National University. 187 p.
42. Menary S. China's programme of stadium diplomacy. *ICSS Journal*. 2015. Vol. 3, no. 3. P. 1–9. URL: https://www.researchgate.net/publication/309195359_China%27s_programme_of_stadium_diplomacy
43. Mwencha E. The Third Forum on China-Africa Media Cooperation. *Beijing African Union*. 2016. URL: <https://au.int/en/newsevents/30802/3rd-forum-china-africa-media-cooperation-beijing-people-s-republic-china>
44. Pant H.V., Haidar A.M. China's Expanding Military Footprint in Africa. *ORF*. no. 195, September 12, 2017. URL: <https://www.eurasiareview.com/12092017-chinas-expanding-military-footprint-in-africa-analysis/>
45. Sawahel W. Confucius Institutes increase as another opens in Djibouti. *University World News. Africa Edition*. 2023. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=2023040505021956>
46. Tarrosy I., Voros Z. China's Stadium Diplomacy in Africa, Pt. 1: The Talanta Sports Stadium in Kenya. *The Diplomat – Asia-Pacific Current Affairs Magazine*. URL: <https://thediplomat.com/2025/01/chinas-stadium-diplomacy-in-africa-pt-1-the-talanta-sports-stadium-in-nairobi/>

47. Thibaud G. The Chinese Communist Party Helps Train African Elites. *Le Monde*. 2024. 8 вересня. – URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/09/08/the-chinese-communist-party-helps-train-african-elites_6725263_4.html

48. What Is Soft Power? From Cold War propaganda to current day pop culture, learn how countries use soft power to influence others without coercion in this free resource. 2021. URL: <https://world101.cfr.org/foreign-policy/tools-foreign-policy/what-soft-power>.

49. What is Soft Power? *The Soft Power* 30. 2019. URL: <https://softpower30.com/what-is-soft-power/>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
 Навчально-науковий інститут «Каразінецький інститут міжнародних відносин і
 туристичного бізнесу»
 Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на дипломну роботу студента Рознатовського Павла Миколайовича, спеціальність 291-
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
 на тему «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний виміри»

«06» червня 2025 р.
 м. Харків

Комплексне дослідження китайських інвестицій в Африці з акцентом на їх геополітичні та економічні виміри, виявлення характеру й наслідків такої взаємодії для регіонального та глобального розвитку є метою бакалаврської роботи Рознатовського П.М.

Робота складається із вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел, має логічну та збалансовану структуру.

У першому розділі розглянуто теоретичні та методичні основи стосовно дослідження іноземних інвестицій як фінансового та політичного інструменту впливу, визначені ключові категорії, сформовано соціально-економічний профіль Китаю, розглянуто специфіку його інвестиційної політики.

Другий розділ присвячено аналізу геополітичного та економічного впливу Китаю на країни Африки, проаналізовано наслідки цього впливу.

Під час виконання бакалаврської роботи Рознатовський П.М. проявив себе як дисциплінований, відповідальний студент. Протягом підготовки дослідження автор активно вносив пропозиції щодо висвітлення тих або інших питань, здійснював підбір наукової літератури та електронних джерел, вчасно вносив корективи у відповідності до зауважень.

В цілому робота справляє позитивне враження та пройшла перевірку на наявність запозичень.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» студента Рознатовського Павла Миколайовича на тему «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний виміри» може бути рекомендована до захисту в Екзаменаційній комісії із захисту бакалаврських робіт за спеціальністю 291-«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Науковий керівник
 кандидат політичних наук, доцент,
 доцент кафедри світової політики,

дипломатії та туристичного бізнесу → → Олександр БЕЗРУК

Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків
09.06.2025

Екзаменаційній комісії із захисту
кваліфікаційних бакалаврських робіт
студентів спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра
студента спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
Рознатовського Павла Миколайовича
на тему: «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний
виміри»

Тема дипломного дослідження Рознатовського П.М. присвячена вельми актуальній проблематиці пов'язаною із сучасною світовою політичною динамікою. За останні два десятиліття статус Китаю на міжнародній арені значно змінився. Ця держава отримала статус світового актора, здійснивши ряд потужних внутрішніх реформ та перетворившись на зразок для країн, що розвиваються. До останнього часу, принаймні, назовні, КНР демонструє іншим ефективну модель поєднання ринкового механізму з авторитарними практиками державного управління і соціального контролю. У сфері зовнішньої політики Китай проявляє власні амбіції на різних напрямках, одним з яких є африканський. Нарощування китайської присутності в Африці викликає неоднозначні реакції та інтерпретації в інших країнах, особливо, мова йде про країни демократичного кластеру. Отже, розгляд китайської інвестиційної політики в Африці, як інструменту геополітичного впливу є актуальним та має практичну значущість.

Комплексне дослідження китайських інвестицій в Африці з акцентом на їх геополітичні та економічні виміри, виявлення характеру й наслідків такої взаємодії для регіонального та глобального розвитку є метою кваліфікаційної роботи здобувача Рознатовського П.М.

Робота має логічну, послідовну, збалансовану структуру. Вона складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ містить данні теоретико-методологічного та статистичного характеру. Студент розкриває сутність іноземних інвестицій та інвестиційної політики держави, наводить актуальні данні по економіці та соціально-політичному устрою КНР.

В другому розділі розкриваються питання геополітичної та економічної присутності Китаю в Африці, проаналізовано китайську стратегію «Пояс і шлях», розкриваються геополітичні мотиви Китаю для інвестиційної «експансії» в Африці, досліджено вплив китайських інвестицій на розвиток африканських країн, зокрема, у контексті перспектив та загроз.

Загалом робота виконана на належному рівні. Зміст отриманих висновків відповідає поставленій меті та завданням.

Поза тим, дипломна робота має і певний недолік. Враховуючи тему дослідження варто було би навести більше візуальної (статистичної) інформації по китайській інвестиційній діяльності у вигляді таблиць, інфографіків, діаграм тощо. Це значно б підсилило змістову частину дослідження. Втім, означене зауваження не впливає на загальне позитивне враження від роботи і не впливає на її підсумкову оцінку.

Отже, кваліфікаційна бакалаврська робота Рознатовського Павла Миколайовича на тему «Китайські інвестиції в Африці: геополітичний та економічний виміри» відповідає вимогам, що пред'являються до робіт такого типу, і заслуговує на позитивну оцінку, а її автор – на присвоєння кваліфікації бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Рецензент:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, соціології і
культурології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

Юлія ДБІКОВА

11.06.2025
засвідчується зав.